

Eve Ensler / VAGININI MONOLOZI

BIBLIOTEKA

Knjiga 2.

Urednik: Boško Zatezalo

Eve Ensler VAGJNINI MONOLOZI

Copyright © za hrvatsko izdanje: V.B.Z., d.o.o., 10 010 ZAGREB, Goranska 12

Tel./faks: 01/6235-418 i 01/6235-419 e-mail: vbz@zg.tel.hr Za nakladnika: Boško Zatezalo Korektorica: Dobrila Arambašić-Kopal Grafička priprema: V. B.Z. studio, Zagreb Tisak: EUROADRIA d.o.o., Ljubljana 2000.

CIP-Katalogizacija u publikaciji Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 821.11 1-4 = 163.42

ENSLER, Eve

Vaginini monolozi / Eve Ensler; s engleskoga preveo Borivoj Radaković. -Zagreb : V. B. Z., 2000. - (Biblioteka Vitrail, knj. 2.)

Prijevod djela: The vagina monologues.

ISBN 953-201-046-7 •100512066

Eve Ensler

VAGININI MONOLOZI

S engleskoga preveo Borivoj Radaković

ZAGREB

Naslov izvornika:

Eve Ensler:

THE VAGINA MONOLOGUES

Copyright © 1998 by Eve Ensler

Published by arrangement with Villard Books, a division of Random House Inc.

Arielu koji mi ljulja vaginu i tjera srce da prsne

PREDGOVOR

Gloria Steinern

Ja pripadam generaciji koja je govorila - »dolje«. Naime, pod tom su - rijetko i stišanim glasom izgo-varanom - riječju žene iz moje porodice mislile na cjelokupne ženske genitalije, unutarne i vanjske.

Nisu to u pitanju bile žene neuke za izraze kao što su vagina, labia, vulva, klitoris. Naprotiv, sve su se one školovale za učiteljice i vjerojatno su im informacije bile dostupnije negoli većini drugih žena.

Nije čak u pitanju bilo ni to da su bile neslobodne niti da su »zaostale«, kako bi same rekle. Jedna mi je baka zarađivala novac tako što je u svojoj strogoj protestantskoj crkvi drugima pisala tekstove za propovijedi - kojima, pak, sama nije vjerovala ni riječi - a potom se istim tim novcem kladila na konjskim utrckama, pa je zarađivala još i više. Druga je bila sufražetkinja,

odgojiteljica, čak i nekadašnja politička kandidatkinja, sve na zaprepaštenje mnogih iz njezine židovske zajednice. Moja je majka, pak, nekoliko godina prije nego što sam se ja rodila, bila pionirka novinske reportaže i na svoju je diku nastavila odgajati dvije kćeri na način mnogo prosveće-niji nego što su nju podizali. Ne sjećam se da se ikada služila onim šatrovačkim riječima po kojima žensko tijelo ispada prljavo i sramotno, i za to sam joj zahvalna. Kao što ćete na ovim stranicama vidjeti, mnoge su kćeri odrastale pod mnogo većim teretom.

Pa ipak, one prave, manje obremenjene riječi nisam čula. Na primjer, niti jednom nisam čula riječ klitoris. Godine su mi trebale dok nisam naučila da žene posjeduju jedan jedincati organ koji nema druge uloge nego da osjeća užitak. (A zamislite samo da muško tijelo ima jedan takav jedinstven organ: što bismo se naslušale o njemu!; a što bi mu sve tek bilo potrebno da se zadovolji?...) I kad su me bili učili govoriti i pisati, i kad su me učili voditi brigu o svom tijelu, izricali su mi nazive za svaki od njegovih čudesnih dijelova - osim u onom jednom području koje se ne spominje. Zbog toga sam ostala nezaštićena naspram onih sramotnih riječi i prljavih pošalica pred školom i, kasnije, naspram uvriježenog vjerovanja da muškarci, bilo kao ljubavnici ili kao liječnici, o ženskom tijelu znaju više nego same žene.

Duh samospoznavanja i slobode što ćete ga zateći na ovim stranicama ja sam prvi put nazrela u Indiji gdje sam živjela nekoliko godina nakon fakulteta.

U tamošnjim sam hinduističkim hramovima i svetištima prvi put vidjela lingam, apstraktni muški spolni simbol, ali sam vidjela i yoni, ženski spolni simbol: u obliku cvijeta, ili trokuta ili kao dvostruki oval špičastih krajeva. Saznala sam da je prije nekoliko tisuća godina taj simbol bio obožavan kao moćniji od svog muškog parnjaka, kao vjera koja se prenijela u tantrizam, čije je središnje

načelo muška nesposobnost dosizanja ispunjenja osim kroz spolno i emocionalno sjedinjenje s nadmoćnom ženskom spi-ritualnom energijom. To je vjerovanje bilo toliko duboko i toliko rasprostranjeno da su ga u svoju tradiciju preuzele čak i neke od kasnije nastalih monoteističkih religija koje isključuju žene, unatoč tome što su ga nekada (a i dalje je tako) vođe glavnih religija marginalizirali ili nijekali kao herezu.

Na primjer: gnostički su kršćani obožavali Sofiju kao ženskog Duha Svetog, a Mariju Magdalenu smatrali su najmudrijom od svih Kristovih učenika; tantrički budizam i dalje poučava da budastvo prebiva u vulvi; islamski sufistički mistici vjeruju da se fona, ili ushit, može postići samo kroz fravaši, ženski duh; Šekina iz židovskog misticizma samo je inačica Šakti, ženske duše Boga; čak je i katolička Crkva uključila oblike obožavanja Marije koji se više usredotočuju na majku negoli na sina. U mnogim zemljama Azije, Afrike i u drugim dijelovima svijeta gdje se bogovi i dalje prikazuju i u ženskom i u muškom obličju, žrtvenici imaju oblik dragulja u lopoču i drugih prikaza lingama u yoni. Hindu boginje Durga i

Kali u Indiji jesu utjelovljenja yonine moći rađanja i smrti, stvaranja i uništavanja.

Ipak, kad sam se vratila kući, Indija i obožavanje yoni pokazali su mi se veoma dalekima od američkih navada u odnošenju prema ženskim tijelima. Čak je i seksualna revolucija iz šezdesetih učinila samo to da je veći broj muškaraca mogao doći do više žena. Ono »ne« iz pedesetih naprosto je zamijenjeno stalnim, uspaljenim »da«. Tek s feminističkim akti-vizmom iz sedamdesetih počele su se javljati alternative svemu - od patrijarhalnih religija do Freuda (razmak od A do B), od dvostrukog standarda seksualnog ponašanja do jedinstvenog standarda patrijarhalno/političko/religioznog nadzora nad ženskim tijelima kao sredstvom reprodukcije.

Te rane dane otkrivanja meni simboliziraju onak-va»emocionalna sjećanja kao što je hod kroz Žensku kuću Judy Chicago u Los Angelesu u kojoj je svaku od soba napravila druga umjetnica i gdje sam po prvi put u svojoj vlastitoj kulturi otkrila žensku simboliku. Na primjer, lik što ga nazivamo srcem - a čija simetričnost daleko više podsjeća na vulvu negoli na nesimetričan organ koji dijeli njegovo ime - vjerojatno je rudiment ženskog spolnog simbola. (Stoljeća muške dominacije svela su ga s moći na romantiku.) Ili, dok s Betty Dodson (srest ćete je na ovim stranicama) sjedim u jednoj njujorškoj kavani i nastojim se praviti cool dok ona svojim razdraganim objašnjavanjima masturbacije kao moći oslobađanja elektrizira prislušivače. Ili kad svratim u magazin

Ms.1 i među uvijek duhovitim natpisima na oglasnoj ploči tamo nalazim: »Deset je sati uvečer - jesi li sigurna da znaš gdje ti je klitoris?« U trenutku kad su feministkinje kao spas ovoga obezvrijeđenog svijeta počele na bedževe i na majice stavljati »Moć pičke!« prepoznala sam restauraciju neke drevne sile. Napokon, indoeuropska riječ cunt² derivirana je iz imena boginje Kali kao Kunda ili Cunti i dijeli isti korijen kao kin ili country.³

Ova zadnja tri desetljeća feminizma također su označena dubokim gnjevom jer su se razotkrile i istine o nasilju nad ženskim tijelom, bilo da ono, nasilje, poprima oblik silovanja, spolnog zlostavljanja u djetinjstvu, zlostavljanja lezbijki, fizičkog napastovanja žena, spolnog napastovanja, terorizma protiv slobode

1 Ms. - novija inačica za građansko oslovljavanje ženskih osoba u situacijama u kojima je bračni status osobe nevažan ili se namjerno zanemaruje; ta skraćenica nastala je pedesetih godina u Americi, a od sedamdesetih je, nakon feminističke inicijative, ušla u opću upotrebu i na mnogim mjestima potiskuje tradicionalne "Miss" i "Mrs."; op. prev.

2 cunt - pička, građanski prohibirana riječ kao vulgarni izraz za ženski spolni organ; op. prev.

3 kin - rod, rodbina, krvno srodstvo... prema indoeuropskom Gen - latinsko genus, gotsko kuni staroenglesko kyn, kao i grčko gina, praslavensko gena, u hrvatskom i većini današnjih slavenskih jezika žena, odnosno njemačko kind, hrvatsko čedo, englesko child itd.; country -kraj, okolina, područje, zemlja, zavičaj, postojbina, domovina, selo; prema latinskom contra (nasuprot), odnosno prema vulgarno latinskom (regio) contrata, odnosno contrata terra - zemlja koja leži nasuprot promatraču, područje; u ovom potonjem primjeru teško je izvesti izravnu etimološku vezu s cunt; op. prev.

rađanja, bilo zločina ženskog genitalnog sakaćenja u mnogim dijelovima svijeta.

Žensko mentalno zdravlje spašava se iznošenjem tih skrivenih iskustava u javnost, imenovanjem, preusmjeravanjem srdžbe u pozitivno djelovanje kako bi se nasilje reduciralo i zaliječilo. Ova predstava i ova knjiga dio su plim-skog vala kreativnosti koji je rezultirao iz te energije, energije govorenja istine. Kad sam prvi put išla gledati Eve Ensler kako izvodi iskaze s ovih stranica - što ih je prikupila iz više od dvjesto razgovora s raznim ženama, a potom ih pretočila u poeziju za kazalište - pomislila sam: »Pa ja sam to oduvijek znala: ovo je putovanje govora istine na kojem se nalazimo već tri desetljeća.« A tako i jest. Žene su joj povjeravale svoja najintimnija iskustva, od seksa do rađanja, od onih o prešutnom ratu protiv žena do nove slobode za ljubav između žena. Tu na svakoj stranici stoji snaga izgovaranja neizrecivog - kao što se u pozadini odvija priča i o samoj toj knjizi. Jedan je izdavač čak već bio platio predujam za ovu knjigu, a potom je, nakon stoje kasnije trezveno porazmislio, dao Eve Ensler da zadrži novac samo neka tu knjigu s tom riječju na »v« da negdje drugdje. (Hvala izdavaču »Villardu« što je objavio sve ženske riječi - čak i u naslovu.)

No, vrijednost Vagininih monologa nadilazi puko pročišćavanje prošlosti pune negativnih stavova. Ona nudi osoban, na tjelesnosti utemeljen način kretanja prema budućnosti. Ja mislim da čitatelji, muškarci, baš kao i žene, iz ovih stranica mogu izroniti ne samo s osjećanjem slobode u sebi - i jednih prema drugima - već s drukčijim stavovima prema starim patrijarhalnim dualizmima žensko/muško, tijelo/svijest, te seksualno/duhovno koji su ukorijenjeni u podjeli naših fizičkih bića na »dio koji se spominje« i »dio koji se ne spominje«.

Ako se knjiga s »vaginom« u naslovu i dalje doimlje kao nešto što je veoma daleko od pitanja filozofije i politike, nudim još jedno od svojih naknadnih otkrića.

Godine 1970. bavila sam se izvjesnim istraživanjima u Kongresnoj knjižnici i tada sam pronašla skrivenu povijest religiozne arhitekture koja je jednu činjenicu uzimala za sigurno kao da je stvar općeg znanja: tradicionalna konstrukcija zdanja većine patrijarhalnih svetišta oponaša žensko tijelo. Stoga tamo postoje unutarnji i vanjski ulaz, labia majora i la-bia minora; središnji vaginalni brod prema oltaru; sa svake strane po jedna pobočna jajovodna struktura; a onda u svetom središtu, oltar, odnosno maternica, gdje se odigrava čudo - gdje muškarci rađaju.

Ta mi je poredba bila nova, ali pogodila je točno gdje treba. Naravno, pomislila sam. Središnji obred patrijarhalnih religija jest onaj dio u kojem muškarci simboličkim rađanjem preuzimaju yoni-moć stvaranja. Nije ni čudo da muške religijske vođe tako često govore da su ljudi rođeni u grijehu - jer smo rođeni u ženskim bićima. Kroz muškarce se možemo ponovno roditi samo ako se podvrgnemo pravilima patrijarhata. Nije, pak, onda čudo da nam svećenici i ministri u haljinama po glavama prskaju patvorinu rodne vode, nadijevaju nam nova imena i obećavaju ponovno rođenje u vječan život. A nije čudo ni to da se muško svećenstvo trudi žene zadržati podalje od oltara, upravo onako kao što ih drže podalje od kontrole nad vlastitom moći reprodukcije. Simbolički ili zbiljski, sve je to posvećeno moći kontrole koja prebiva u ženskom tijelu.

Otada više nikada pri ulasku u te patrijarhalne religijske strukture nisam osjetila onu nekadašnju otuđenost. Umjesto toga, spustim se niz vaginalni brod, zamišljam kako preuzimam oltar sa svećenicima - i ženskim i muškim, jednako - koji neće vrijeđati žensku spolnost, kako univerzaliziram mitove o Stvaranju pričuvane samo za muškarce, kako umnažam spiritualne riječi i simbole i u svim živim stvarima obnavljam Božji duh.

Ako vam se čini da je odbacivanje pet tisuća godina patrijarhata znači velik pothvat, onda se samo usredotočite na to da na tom putu proslavite svaki onaj korak koji znači samopoštovanje.

Na to sam mislila kad sam gledala djevojčice kako u svoje teke crtaju srca, kako ih stavljaju umjesto točke nad »i«, i pitala se: »Jesu li, zapravo, magnetizirane tim primordijalnim oblikom jer je toliko nalik njihovim vlastitim tijelima?« Mislila sam na to kad sam slušala skupinu od dvadesetak različitih djevojčica od devet do šesnaest godina dok odlučuju iznaći kolektivnu riječ koja bi uključivala sve - vaginu, labia, klitoris. Nakon mnogo raspri, najdraža im je bila - »pregršt snage«. Stoje još važnije, rasprava se vodila uz graju i smijeh. Pomislila sam: »Kako dug i blagosloven put od onog šaputavog dolje.«

Željela bih da su moje pramajke znale da im je tijelo sveto. Vjerujem da će, uz

pomoć gorljivih prosvjeda i čestitih riječi poput ovih u ovoj knjizi, bake, majke i kćeri budućnosti same sebe izliječiti - i poboljšati svijet.

UVOD

»Vagina.« Eto, izgovorila sam. »Vagina« - i opet sam rekla. Zadnje tri godine tu riječ izgovaram neprekidno i stalno je ponavljam. Izgovaram je u kazalištima, na koledžima, po predvorjima, u kafeima, na večernjim domjencima, u radijskim emisijama po cijeloj zemlji. Izgovorila bih je i na TV kad bi mi dali. Izgovaram je stotinudvadesetosam puta svake one večeri kad izvodim svoju predstavu Vaginini Monolozi koja se zasniva na razgovorima što sam ih vodila s raznolikom grupom od više od dvije stotine žena o njihovim vaginama. Izgovaram je u snu. Izgovaram je zato što se očekuje da je ne izgovorim. Izgovaram je jer je to nevidljiva riječ - riječ u kojoj su izmiješani tjeskoba, nelagoda, prezir i gađenje.

Izgovaram je jer vjerujem da ono što ne izrek-nemo zapravo i ne vidimo, ne potvrđujemo i ne pamtimo. Ono što ne izgovaramo, postaje tajnom, a tajne često proizvode stid, strah i mitove. Izgovaram je jer želim da mi jednoga dana, kad je izrek-nem, bude ugodno, da se ne stidim i da ne osjećam krivnju.

Govorim je jer još nismo smislile obuhvatniju riječ koja doista opisuje i cijelo područje i njegove dijelove. »Pička« je možda i bolja riječ, ali je s njom povezano previše opterećenja. A osim toga, mislim, da mnogi od nas nemaju sasvim jasan pojam o čemu govorimo kad kažemo »pička«. I »vulva« je dobra riječ; govori mnogo određenije, ali mislim da većini nas nije jasno što sve vulva uključuje. Ja govorim »vagina« jer kad sam je počela tako izgovarati, otkrila sam koliko sam prije toga bila podijeljena na zasebne dijelove, koliko mi je tijelo bilo odvojeno od uma. Moja vagina bila je »nešto tamo«, odsutno, u daljini. U njoj sam rijetko prebivala, čak je nisam ni pohodila. Bavila sam se poslom, pisala sam; bila sam majka, prijateljica. Svoju vaginu nisam vidjela kao prvotno počelo, mjesto bića, duha, stvaralaštva. Strah je bio u njoj, bila je puna straha. Kad sam bila mala, silovali su me, i premda sam odrasla i sa svojom vaginom učinila sve ono što čini i svaka druga odrasla osoba, otkako su me silovali, nikada nisam doista ispočetka ušla u taj dio svog tijela. U biti sam veći dio svog života proživjela bez svog pogona, svog središta, svog drugog srca.

Kažem »vagina« jer hoću da ljudi reagiraju, i reagirali su. Tu su riječ pokušavali cenzurirati kuda god su Vaginini Monolozi putovali i u svakom obliku komunikacije: u najavama u važnijim listovima, na kartama koje su se prodavale u prodavaonicama, na transparentima koji vise na pročeljima kazališta, na telefonskim sekretaricama na blagajnama i čiji bi glasovi uvijek izgovarali samo »Monolozi« ili »Monolozi o V«.

»Zbog čega to?« pitam. »Pa Vagina' nije pornografska riječ; to je zapravo medicinska riječ, naziv za jedan dio tijela kao što je i 'lakat', 'ruka', 'rebro'.«

»Možda nije pornografska«, kažu mi ljudi, »ali je prosta. Što ako je čuje moja mala kćer, što da ja onda njoj kažem?«

»Pa možeš joj reći da sama ima vaginu«, velim im. »Ako to još ne zna. Možda biste to mogle proslaviti.«

»Ali mi njezinu vaginu ne zovemo žvagina'«, vele oni.

»Pa kako je zovete?« pitam ja.

A oni mi kažu: »pikica«, »piša«, »čučica«, »mu-cica«... i slijedi čitav popis.

Ja izgovaram »vagina« jer sam čitala jednu statistiku prema kojoj se u svim dijelovima svijeta ženama zbog vagine događaju jezive stvari: u Sjedinjenim Državama svake godine bude silovano 500 000 žena; u svijetu je 100 milijuna žena genitalno iznakaženo; i tu također može uslijediti čitav popis. Ja govorim »vagina« jer želim da te ružne stvari prestanu. I znam da neće prestati sve dok ne priznamo da se opće zbivaju, a jedini način da to omogućimo jest da, se žene osposobe da govore bez straha od kazne "osvete.

Zastrašujuće je izgovarati tu riječ. »Vagina«. Isprva se čini kao da probijaš nevidljiv zid. »Vagina«. Osjećaš krivnju i grijeh, kao da te netko hoće stlačiti. A onda, nakon što tu riječ izrekneš, po stoti ili tisućiti put, pokazuje se da je to tvoja riječ, tvoje tijelo, tvoje najhitnije mjesto. Odjednom shvaćaš da su sav onaj stid i zbunjenost što si ga prije toga osjećala bili oblik stišavanja vlastite žudnje što ti je neprekidno nagrizzalo sve ambicije.

A onda tu riječ počinješ izgovarati sve češće i češće. Izgovaraš je sa

svojevrsnom strašću, svojevrsnom potrebom, jer osjećaš da će te, ako je samo prestaneš izgovarati, strah ponovno obuzeti i da ćeš ponovno zapasti u onaj zbudjeni šapat. Stoga je izgovaraš gdje god možeš, spominješ je u svakom razgovoru.

Ushićena si zbog svoje vagine; želiš je proučiti i istražiti, upoznati se s njom, otkriti kako je treba slušati, kako joj treba pričiniti užitek, čuvati je da bude zdrava, mudra i jaka. Učiš se kako da zadovoljiš samu sebe i poučavaš ljubavnike/ljubavnice kako da te i oni zadovolje.

Svjesna si svoje vagine preko cijelog dana, gdje god bila - u svom automobilu, u veletrgovini, u radionici, u uredu. Svjesna si tog dragocjenog, divnog, životonosnog dijela tijela između nogu i on ti stvara smiješak; ponos.

I što više žena bude izgovaralo tu riječ, to će manje njezino izricanje značiti neku veliku stvar; postat će dijelom našega jezika, dijelom našeg života. Naše vagine tako bivaju integrirane, štovane i svete. Postaju dijelom naših tijela, povezuju se s našim svijestima, razbuktavaju nam duh. I tako nestaje stid, prestaje nasilje, jer vagine su vidljive i stvarne i vezuju se uz snažnu, mudru ženu koja izgovara svoju vaginu.

Pred nama je još podugačak put.

Ovo je tek početak. Ovo je mjesto na kojem se govori o vaginama, na kojem se uči o vaginama drugih žena da bi se poslušale priče i razgovori, da bi se na pitanja odgovorilo i da bi se pitanja postavljala. Ovo je mjesto na kojem se zbiva oslobađanje od mitova, stida i straha. Ovo je mjesto na kojem se vježba izgovaranje te riječi jer, kao što znamo, riječ je ono što nas pokreće i oslobađa. »VAGINA«.

VAGININI MONOLOZI

Kladim se da vam je pomalo neugodno. I meni je tako bilo. Tako sam i započela ovaj komad. Zbog vagina sam osjećala nelagodu. Bilo mi je neugodno zbog onoga što inače mislimo o vaginama, a još sam se nelagodnije osjećala što o njima uopće i ne mislimo. Bilo mi je neugodno i zbog moje vlastite vagine. Trebao mi je kontekst drugih vagina - zajedništvo, kultura vagina. A njih okružuju tako silna tama i tajna - pravi Bermudski trokut. Odatle se nitko nikada nije javio. Kao prvo, nije baš lako čak niti pronaći vlastitu vaginu. Ženama znaju proći i tjedni, mjeseci, ponekad i godine, a da je i ne pogledaju. Razgovarala sam s jednom visoko utjecajnom poslovnom ženom koja mi je rekla da je za takvo što odveć zauzeta; nema kada. Pregledati svoju vaginu, rekla je, pa tu imaš cijeli dan posla. Moraš leći na leđa ispred ogledala, najbolje je ako odražava cijeli lik. Pa ga moraš postaviti u savršen položaj, pa napraviti savršeno osvjetljenje, ali ti onda samo ogledalo ili položaj koji zauzmeš bacaju sjenu. Tu se sva iskriš. Uvrćeš glavu, kriviš leđa. Već tu si potpuno iscrpljena... Rekla je da ona za takve stvari nema vremena. Ma hajde, posla preko glave. Tako sam odlučila sa ženama pričati o njihovim vaginama, praviti intervjue o vagini, a oni su se pretočili u monologe o vagini. Razgovarala sam s više od dvije stotine žena. Razgovarala sam sa staricama, s mladim ženama, s udatima, s neudatima, s lezbijkama, sa sveučilišnim nastavicama, glumicama, poslovnim ženama, savjetnicama za pitanja spolova, s Amerikankama afričkog porijekla, s Hispanskama, sa ženama azijskog porijekla, s izvornim Američankama, s Bjelkinjama, Židovkama. Isprva su bile nevoljne za razgovor. Pomalo ih je bilo stid. Ali kad jednom počnu, više ih se ne da zaustaviti. A te žene su potajno voljele govoriti o svojim vaginama. I bile su oduševljene, uglavnom stoga što ih to nitko prije nije pitao.

Počnimo s riječju »vagina«. U najboljem slučaju zvuči nešto kao zaraza, možda medicinski instrument: »Sestro, brzo, dodajte vaginu.« »Vagina«. »Vagina«. Nije važno koliko je puta izgovorite, nikada neće zazvučati kao riječ koju baš želite reći. Potpuno besmislena, savim neseksualna riječ. Ako je, sve u nastojanju da budete politički korektni, upotrijebite za vrijeme seksa, kao: »Dušo, daj mi malo pomazi vaginu« - taj čas ste upropastili cijeli čin.

I meni je neugodno zbog vagina, zbog onoga kako ih sve nazivamo - i kako ih ne nazivamo.

U Great Necku je zovu pičkica. Jedna žena odatle rekla mi je da joj je majka znala govoriti: »Zlato, nemoj nositi gaćice ispod pidžame; pičkica se treba provjetravati.« U Westchesetru je zovu pikica, u New Jerseyju pizdica. Pa onda »kutijica«, »krilo«, »pipica«, »pika«, »piša«, »piska«, »pupica«, »ribica«, »pičić«, »žabica«, »pi-pi«, »nuna«, »dika«, »stidić«, »šuška-buš-ka«, »mucica«, »školkica«, »mindža«, »muci-muci«, »kokica«, »lađica«, »mongo«, »pidžama«,

»smješki-ca«, »štrudla«, »veselnica«, »kolačić«, »tortica«, »pim-pa«, »Mirni« u Miamiu, »pukotina« u Philadelphiji i »smrdulja« u Bronxu. Nelagodno mi je zbog vagina.

Neki od ovih monologa približni su doslovnim razgovorima, neki od njih zapravo su složeni od nekoliko intervjuova, u nekima sam samo ponudila zametak priče, a poslije sam uživala. Ovaj monolog je gotovo sasvim onakav kakvim sam ga i čula. A ova se tema nametala u svakom razgovoru, a često je bila opterećena. Tema su: DLAČICE

Ne može se voljeti vaginu a ne voljeti i dlačice. A mnogi ljudi ne vole dlačice. Moj prvi i jedini muž, na primjer: on je dlačice mrzio. Stalno je govorio da je to neuredno i nečisto. Pa me nagovorio da se obrijem. Vaginu. Izgledala mi je nekako ispupčena i potpuno razgolićena kao u djevojčice. Njega je to raspametilo. A kad smo vodili ljubav, meni je po vagini bilo valjda onako kako se osjeća i po bradi. Godilo mi je kad je protrljam, ali me i boljelo. Kao kad se češeš tamo gdje te ubo komarac. Kao da je došlo do upale. Izbile su mi neugodne crvene kvržice. I nisam je više htjela brijati. A onda je moj muž imao neku vezu. Skupa smo otišli u bračno savjetovalište, a on je rekao da se ševi sa strane jer da ga ja ne želim spolno zadovoljiti. A ja samo nisam htjela brijati vaginu. Savjetnica me pitala zašto ne bih ugodila mužu. Ja sam joj rekla da mislim da je to perverzno. Onaj čas kad dolje više nisam imala dlačice, bilo mi je kao da sam mala i nisam mogla govoriti drukčije nego dječjim glasićem, a i sva mi je koža bila nadražena, tako da mi ni cinkova mast nije pomogla. Onda ja nju pitam: »A hoće li se on, ako ja obrijem vaginu, prestati ševiti sa strane?« I još je pitam je li već imala dosta takvih slučajeva. A ona veli da pitanja ometaju čitav proces. Nije bilo druge nego da se opet u to upustim. Ona je bila sigurna da je to jako dobro za početak.

Ovaj put, kad smo došli kući, on se dao na posao da mi obrije vaginu. To mu je došlo nešto kao dodatna nagrada što smo uopće išli na terapiju. Nekoliko me puta posjekao, pa je u kadi bilo i malo krvi. Nije čak ni primijetio, jer je bio uzbuđen što me brije. A onda, poslije, kad se muž pritisnuo uz mene, osjetila sam kako me, onako šiljat i oštar, bode po cijeloj mojoj goloj ispupčenoj vagini. Jer nije bilo zaštite. Nije bilo kovrča.

Tada sam shvatila da su dlačice tu zbog jednog razloga - one su kao list oko cvijeta, kao travnjak oko kuće. Da bi se voljela vagina, treba voljeti i dlačice. Ne mogu se ubrati samo oni dijelovi koje hoćeš. A osim toga, moj se muž nikada nije prestao ševiti okolo.

Svim ženama što sam ih intervjuirala postavljala sam ista pitanja, a potom sam odabiralo odgovore koji su mi se najviše dopali. Moram, međutim, reći da nikada nisam ni čula odgovor koji mi se ne bi dopao. Te sam žene pitala:

»Kad bi se tvoja vagina odijevala, što bi nosila?«

Kožnu jaknu. Svilene čarape. Vizona.

Ružičastog udava. Muški smoking. Traperice. Nešto pripijeno. Smaragde. Večernju haljinu. Dukat.

Samo Armanija.

Haljinicu za balerine.

Prozirno crno donje rublje.

Večernju haljinu od tafta.

Nešto što se može prati u stroju za rublje.

Krinku za oči kao na maskenbalu.

Ljubičastu pidžamu od pliša.

Angoru.

Crvenu mašnu.

Hermelin i perle.

Velik šešir pun cvijeća.

Šešir od leoparda.

Svileni kimono.

Beretku.

Trenirku.

Tetovažu.

Neku napravu koja proizvodi električni šok, pa da odbija nepoželjne. Visoke pete.

Čipku, a na to - vojničke čizme!

Ljubičasto perje, vlasulju i školjke.

Pamuk.

Pinaforu.

Bikini.

Impregnirani ogrtač.

Kad bi tvoja vagina mogla govoriti, što bi rekla, dvije riječi?

Uspori malo. Jesi to ti? Nahrani me. Ja želim. Njam, njam. Oh, da. Daj opet. Ne tamo, tu. Liži me.

Ostani kući. Odličan izbor. Razmisli ponovno. Molim još. Zagrlj me. Poigrajmo se. Nemoj prestati. Još, još. Sjećaš me se? Uđi mi. Još ne. Joj, mama.

Da, da.

Ljuljaj me.

Uđi na svoj rizik.

Joj, Bože.

Hvala Bogu.

Tu sam.

Hajdemo.

Hajdemo.

Nađi me.

Hvala ti.

Bonjour.

Pretjerano.

Nemoj odustati.

Gdje je Brian?

To je bolje. Da, tu. Tu.

Vodila sam razgovore sa grupom žena u dobi između šezdeset pet i sedamdeset pet. Ti su mi razgovori bili najbolniji, možda zbog toga što mnoge od tih žena nitko nikada nije ništa pitao o vagini. Ja sam imala izuzetnu sreću što sam odrasla u feminističkom vremenu. Jedna je žena doživjela sedamdeset dvije godine, a da nikada nije vidjela vlastitu vaginu. Dodirivala se samo kad se prala pod tušem, ali nikada sa svjesnom namjerom. Nikada nije doživjela orgazam. Sa sedamdeset dvije je krenula na terapiju i, nakon terapeutki-njina hrabrenja, posvetila je sebi jedno poslijepodne, upalila svijeće, okupala se, pustila neku ugodnu glazbu, i počela otkrivati vlastitu vaginu. Kaže da joj je trebalo više od jednog sata jer je u to vrijeme imala artritisa, ali kad je napokon našla klitoris, kaže, splakala se. Ovo je monolog za nju.

POPLAVA

(Židovka, po govoru iz Queensa)

Ono tamo dolje? Dolje ti nisam bila još od 1953. Ma kakvi, nema nikakve veze s Eisenhowerom. Ma ne, nikako, tamo dolje ti je podrum. Jako vlažan, pljesniv. Uopće ni nemaš želju ići dolje. Vjeruj mi. Pozlilo bi ti. Zagušljivo. Jako mučno. Daje na plijesan i gljivice, svašta. Fuj! Smrdi ne-izdrživo. Uvlači ti se u odjeću.

Ma ne, ništa ti se tamo dolje ne događa. Nikakvih eksplozija plina ni požara ni ničega. Ništa dramatično. Mislim... čuj, nema veze. Ma kakvi. Nema ti to veze. Ne mogu ja s tobom razgovarati o tome. Što treba jednoj pametnoj curi kao što si ti da se kod starih gospoda raspituje o onom dolje? Kad sam ja bila djevojka, mi takve stvari nismo radile. Što? Isuse..., pa znaš, ne...?

Je, bio je jedan momak, neki Andy Leftkov. Bio je zgodan - čuj, tako sam bar mislila. I visok, kao ja, i zbilja mi se jako sviđao. I pozvao me na spoj, u njegovom autu...

Ne mogu ti pričati o tome. Ne mogu pričati o tome dolje. Naprosto znaš da je tamo. Kao podrum. Nekad ima šute. Čuje se voda u cijevima, i tu ti se hvataju razne stvari, svakakve životinje i to, i vlažno je, tu i tamo mora doći neki muški da začepi gdje curi. Inače, vrata su stalno zatvorena. Zaboraviš na to. Mislim, to je dio kuće, ali ga ne vidiš i ne misliš na njega. A mora biti tu jer kuća mora imati podrum. Kako bi to bilo da ti se spavaća soba nalazi u temelju kuće.

Joj, Andy, Andy Leftkov. Tako je. Andy je jako dobro izgledao. On ti je bio - prilika. To smo tako zvali u moje vrijeme. I bili smo kod njega u autu, novi bijeli Chevy BelAir. Sjećam se da sam stalno mislila da su mi noge predugačke za to sjedalo. Ja ti imam jako duge noge, znaš. Stalno sam se udarala o onu ploču naprijed. Bila sam se nešto zagledala u čašice na koljenima, a on me samo poljubio, nekako onako iznenada kao: zaskočio me kao u filmovima. Joj, to me

tako uzbudilo, strašno sam se uzbudila, i, čuj, dolje ti nastane prava poplava. Uopće time nisam mogla vladati. To je bilo nešto kao sila strasti, ta rijeka života, to ti se samo izlilo iz mene, kroz gaćice, pa sve po sjedalu u autu, novom Chevyju Bel-Airu. Ne, to nije bilo pi-pi, a imalo je neki miris - čuj, iskreno govoreći, zapravo uopće i nije imalo miris, ni po čemu, ali on, Andy, on je rekao da smrdi po prokislom mlijeku, da mu je sad od toga isprljano sjedalo od auta. I još da sam »smrdljiva perverzija-ča«, tako mi je rekao. Ja sam mu htjela objasniti da me njegov poljubac uhvatio potpuno nespremnu, da mi se to obično ne događa. Pokušala sam to što se izlilo otrti haljinom. A to mi je bila nova haljina, onako: boje jaglaca, i strašno je ružno izgledala kad je sva bila od toga što se izlilo. Andy me odvezao kući i ni riječi, ali ni riječi nije rekao kad sam izišla van, i - kako sam zatvorila vrata od auta, tako sam zatvorila i cijelu priču. Zaključala. Nikada je više nisam otvorila za promet. Jesam poslije toga malo izlazila s dečkima, ali sam, kad bih se samo sjetila onog potopa, uvijek bila nervozna. Takvom nečemu više nikada nisam bila ni blizu.

Imala sam ti ja razne snove. Lude snove. Joj, tako zbrkane. Zbog čega? Zbog Burtu Raynoldsu. Ne znam zašto. Nije mi on puno značio u životu, ali u snovima... uvijek Burt. Uvijek uglavnom isti san. Nas dvoje smo vani. Burt i ja. Neki restoran kao oni što ih imaš u Atlantic Cityju, sve nešto veliko, svijećnjaci i poslugi od tisuće konobara, svi u odorama. Burt mi daje stručak orhideja. Prikopčavam ga na kostim. Smijemo se. Predjelo od rakova. Veliki rakovi, bajni rakovi. Onda me on pogleda u oči, privlači me k sebi nasred restorana i - baš kad se sprema da me poljubi, cijela se dvorana zatrese, ispod stola izlete golubovi - uopće ne znam što ti golubovi traže tamo - i točno tamo dolje krene poplava. Samo toči iz mene.

Lipti li lipti. Tu su ribe, barke, i cijeli se restoran puni vodom, a Burt stoji do koljena u toj poplavi iz mene, bulji u mene užasno razočaran što sam mu to opet napravila, zaprepašten je dok gledamo kako njegovi prijatelji, Dean Martin i sve takvi, u smokinima i večernjim haljinama plivaju kraj nas.

Ne sanjam više takve snove. Ne otkako su mi izvadili skoro sve što ima veze s onim dolje. Uklonili su mi maternicu, jajovode, sve ženske stvari. A liječnik je mislio da je duhovit. Pa mi veli da: »Što se ne koristi, to se čisti«. Shvatila sam da je zapravo u pitanju bio rak. Sve je moralo van. Kome, uostalom, i treba? Pa je li tako? To je sve precijenjeno. Bavila sam se drugim stvarima. Ja ti jako volim izložbe pasa, na primjer. Pa prodajem starine. I tako.

Što bi ona nosila? Kakvo je to pitanje: što bi nosila? Nosila bi velik natpis: »Zatvoreno zbog poplave.«

Što hoću time reći? Pa rekla sam ti. Nije to tako. Nije ti to sad neka osoba koja govori. Odavno je prestala biti biće koje govori. Sada je mjesto. Mjesto na koje se ne ide. Zatvoreno, ispod kuće. Dolje. Jesi sad sretna? Navela si me da govorim - izvukla si to iz mene. Navukla si jednu staricu da ti priča o onom svom dolje. Je li ti sada bolje? {Okreće glavu; uzvraća:}

Zapravo, znaš, ti si prvi stvor uopće kojem sam o tome pričala; ali, znaš, sad mi je nekako lakše.

ČINJENICA U VEZI S VAGINOM

Na suđenju jednoj vještici 1593. istražni je odvjetnik (oženjen čovjek) očito po prvi put otkrio klitoris; identificirao gaje kao đavolju bradavicu, siguran dokaz da je vještica kriva. Bila je to »mala mesnata kvržica poput bradavice koja strši van, veličine jednog centimetra«, koju je tamničar »primijetio na prvi pogled, ali je mislio ne odati jer je bila tik kraj tajnog mjesta koje nije pristojno gledati. Ipak ga je na koncu, ne želeći skrivati tako čudnovat predmet«, pokazao okupljenima. Nitko od promatrača nikada nije vidio takvo što. Vještica je bila osuđena.

Ženska enciklopedija mitova i tajni

U mnogih sam se žena raspitivala i o menstruaciji. Tu se kao u zbornom napjevu, u svojevrsnoj iskonskoj kolektivnoj pjesmi počela otkrivati jedna stvar. Kao da su te žene jedna drugoj bile jeka. Puštala sam riječi da samo krvare jedna u drugu. Sama sam se izgubila u tom krvarenju.

IMALA SAM DVANAEST GODINA.

MAMA ME PLJESNULA PO LICU.

Drugi razred, sedam godina, moj brat je pričao o menstruaciji. Smetalo me kako se ružno smijao.

Otišla sam mami. Pitala sam je: »Što je to men-struacija?« A ona je rekla: »To

ti je interpunkcija. To ti se stavlja na kraju rečenice.«
Tata mi je donio čestitku: »Mojoj malenoj koja više nije tako mala.«
Ja sam bila užasnuta. Mama mi je pokazala debele higijenske uloške. One upotrijebljene morala sam nositi u kantu ispod kuhinjskog slivnika.
Sjećam se da sam ja bila jedna od posljednjih. S trinaest godina.
Sve smo tako žudjele da nam dođe.
Jako sam se uplašila. Iskorištene sam uloške počela stavljati u vrećice od pak-papira i odlagati ih u mračna skrovišta ispod strehe.
Osmi razred. Mama mi je rekla: »Jao, pa to je divno!«
U srednjoj - prvo mi je procurilo nešto smeđe, pa mi je onda došla. To mi je došlo nekako u isto vrijeme kao i dlačice ispod pazuha koje su mi rasle nejednako: na jednom pazuhu sam ih imala, a na drugom ne.
Imala sam šesnaest, malo sam se prepala.
Mama mi je dala kodein. Mi smo imali krevete na kat. Spustila sam se na donji i samo legla. Mami je bilo jako neugodno.
Jedne noći došla sam kući kasno i ušuljala se u krevet, a da nisam ugasila svjetlo. Mama mi je bila pronašla upotrijebljene uloške, pa mi ih je strpala u krevet između plahti.
Imala sam dvanaest godina, tada sam još nosila duge gaće. I prije nego što sam se obukla, pogledam dolje niz stube. Eto ti je na.
Pogledam dolje i vidim krv.
Sedmi razred; mama mi je nekako vidjela donje rublje. Onda mi je dala najlonske gaćice.
Moja mama je bila jako topla: »Haj'mo ti sada lijepo dati uložak.«
Moja prijateljica Marcia, kad je ona dobila, njeni su napravili proslavu.
Priredili su joj svečani ručak.
Pa sve smo jedva čekale menstruaciju.
Sve smo htjele da nam dođe odmah.
S trinaest godina. To je bilo još prije tampona. Moralo se paziti na odjeću.
Bila sam crna i siromašna. Ja u crkvi, a na stražnjem dijelu haljine krv. Nikome nisam povjerila, ali sam mislila da sam grešna.
Imala sam deset i pol. Bez ikakve najave. Na gaćicama smeđa ljepljiva tekućina.
Pokazala mi je kako da stavim tampon. Ušao mi je samo do pola.
Svoju menstruaciju povezujem s jednom neobjašnjivom pojavom.
Mama mi je rekla da moram staviti krpicu. Mama je rekla: »Nikako tamponi. U svoju cukricu ne smiješ ništa stavljati.«
Stavila sam pamučnu grudicu. Rekla sam mami. Dala mi je papirnate uloške «Elizabeth Tavlor».
S petnaest. Mama mi je rekla: »Sa srećom.« Plje-snula me po licu. Nisam znala je li to nešto dobro ili loše.
Moja menstruacija, nešto kao smjesa za kolač prije nego se stavi peći. Indijanke pet dana sjede na mahovini. Tako bih htjela biti izvorna Amerikanka.
Imala sam petnaest i nadala sam se da ću dobiti. Bila sam visoka i stalno sam rasla.
Kad sam u školi vidjela bijele djevojčice kako uzimaju tampone, mislila sam da su pokvarene.
Primijetila sam male crvene kapljice po ružičastim pločicama. Samo sam rekla: »Eto.«
Mami je bilo jako drago za mene.
Koristila sam »OB« i sviđalo mi se kad sam tamo gurala prste.
S jedanaest: nosila sam bijele gaćice. Krv mi je samo počela ići.
Mislila sam da je to strašno.
Nisam bila spremna.
Imala sam bolove u leđima.
Uzbudilo me.
Imala sam dvanaest godina. Bila sam sretna. Jedna moja prijateljica je baš gledala pločicu Ouija4 kad ćemo mi dobiti menstruaciju, a ja pogledam dolje i vidim krv.
Pogledala sam dolje i eto ti.
Ja sam žena.
Bila sam užasnuta.
Mislila sam da nikada neću dobiti.
To mi je promijenilo sve što sam mislila o sebi. Postala sam veoma tiha i zrela.
Dobra Vrjetnamka -mirna radnica, čedna, koja nikad ne otvara usta.

Devet i pol. Bila sam uvjerenjena da ću iskrvariti na smrt, smotala sam donje rublje i bacila ga u kut. Nisam htjela da mi se roditelji zabrinu. Mama mi je pripremila vruću vodu i vino i tako sam zaspala. Bila sam u svojoj sobi u stanu kod mame. Imala sam neku zbirku stripova. Mama mi je rekla: »Ne smiješ podizati tu kutiju sa stripovima.«

4 Oui - pločica sa slovima i simbolima, koristi se za gatanje; inače zaštićeno ime proizvođača; op. prev.

Prijateljice su mi rekly da se krvari svaki mjesec.

Moja je mama bila malo vani, a malo u mentalnoj bolnici. Nije me mogla pratiti u mome odrastanju.

»Draga gospođice Carling, molim vas da moju kćer ispričate s košarke. Upravo je postala zrela.«

U kampu su mi rekly da se, dok imam menstru-aciju, ne kupam. Dali su mi neke antiseptike da se njima trljam dolje.

Bilo me strah da će mi ljudi osjetiti miris. Bojala sam se da će mi reći da smrdim po ribi.

Povraćala sam, nisam mogla jesti.

Ogladnjela sam.

Ponekad je jako crvena.

Volim kad mi kapljice kapaju u školjku. Kao boja.

Ponekad je smeđa, pa me to smeta.

Imala sam dvanaest. Mama me pljesnula i donijela mi crvenu pamučnu suknju. Tata je otišao van po bocu sangrije.

Dok sam radila ove svoje intervjuje, sreća sam devet žena koje su svoje prve orgazme doživjele točno na istom mjestu. To su bile žene u svojim kasnim tridesetima i ranim četrdesetim. Sve su, u različitim vremenima, pohađale grupne seanse što ih je vodila jedna divna i izuzetna žena, BettyDodson. Već dvadeset pet godina Betty pomaže ženama da pronađu, zavole i maze vlastite vagine. Vodila je grupe, ali je sa ženama radila i privatno, pojedinačno. Tisućama je žena pomogla da osvijeste svoje središte. Ovaj je dio posvećen njoj.

RADIONICA ZA VAGINU

(Blag engleski prizvuk u izgovoru)

Moja vagina je školjka, okrugla, rumena, mekušna školjka koja se otvara i sklapa, pa sklapa i otvara. Moja vagina je cvijet, ekscentrični tulipan, središte mu je osjetljivo i duboko, miris tanahan, latice nježne, ali jedre. Nisam to oduvijek znala. To sam naučila u radionici za vaginu. Naučila sam to od žene koja vodi radionicu za vagine, od žene koja živi u vaginama, koja doista vidi vagine, koja pomaže ženama da vide svoje tako što gledaju vagine drugih žena.

Na prvoj sesiji je voditeljica radionice za vaginu tražila od nas da nacrtamo sliku svoje vlastite »jedinstvene, lijepe, čarobne vagine«. Tako ju je nazvala. Htjela je znati kako nama samima izgledaju naše jedinstvene, lijepe, čarobne vagine. Jedna trudna žena nacrtala je neka velika crvena usta koja kao da vrište, samo što iz njih umjesto krika sipaju kovanice. Jedna druga, vrlo mršava žena, nacrtala je velik pladanj na kojem je bilo nešto kao devonšajerski vez. Ja sam nacrtala veliku crnu točku, a oko nje vitičaste crtice. Ta crna točka bila je jednaka crnoj rupi u svemiru, a vitičaste crtice trebale su biti ljudi, stvari ili naprosto osnovni atomi koji nestaju u njoj. Inače sam o svojoj vagini uvijek mislila kao o anatomskom vakuumu koji iz svog okoliša tu i tamo nasumce usisa neke čestice i predmete.

Svoju sam vaginu uvijek shvaćala kao neovisnu cjelinu koja se vrti kao zvijezda u vlastitoj galaksiji, da na koncu izgori u vlastitoj plinovitoj energiji ili se rasprsnje i raspe na tisuće drugih malih vagina, koje se sve dalje okreću u svojim galaksijama.

O svojoj vagini nisam razmišljala u praktičnim ili biološkim pojmovima. Nisam je, na primjer, vidjela kao dio mog tijela, kao nešto između mojih nogu, nešto što ima veze sa mnom.

U radionici se od nas tražilo da pomoću ogledala promotrimo vlastite vagine. A onda smo, nakon pomnog proučavanja, trebale cijeloj grupi verbalno iznijeti što smo vidjele. Moram vam reći da se do tog trenutka sve što sam znala o vagini zasnivalo na pukom rekla-kazala od drugih ili na vlastitom samo-otkrivanju. Ja tu stvar zapravo nikada nisam vidjela. Nikada mi nije ni palo na pamet da je pogledam. Za mene je moja vagina postojala na nekoj apstraktnoj razini. I to, da je gledam, djelovalo mi je jako

nezgodno i nezgrapno, to kako smo se spuštale onako dolje kao što smo radile u radionici, na onim svjetlucavim modrim strunjačama, s ogledalom u ruci. To me podsjećalo na rane astronome i njihove primitivne teleskope.

Isprava sam je, svoju vaginu, osjetila kao nešto što me prilično uznemirilo. Kao kad po prvi put vidiš rasiječenu ribu, pa otkriješ onaj drugi, složeni svijet iznutra, odmah ispod kože. Bila mi je baš tako sirova, tako crvena, tako svježa. A, što me najviše iznenadilo, sva je u slojevima. Sloj u sloju, prelijevanje u nove slojeve. Moja vagina, poput nekog mističnog zbivanja koje mi neprekidno odmata drugi pogled na sebe, koji je zbilja zbivanje po sebi, ali to znaš tek nakon što se stvar dogodi.

I baš me zadivila moja vagina. Kad je u radionici došao red na mene, nisam mogla ni pisnuti. Ostala sam bez riječi. Postala sam svjesna onoga što je voditeljica radionice zvala »čudo vagine«. I samo sam htjela ostati ležati na strunjači, onako raširenih nogu, i vječno istraživati svoju vaginu.

Bila je mi bolja od Grand Caniona, drevna i puna sklada. Imala je nevinost i svježinu pravog engleskog vrta. Bila mi je neobična, strašno neobična. I nasmijavala me. Mogla sam se igrati skrivača, mogla sam je otvarati i zatvarati. Bila je kao usta. Bila je kao osvit. A onda mi je u trenutku sinulo da sam to ja, moja vagina: ono što sam i tko sam ja. Nije to bila cjelina. To je moja nutrina.

A onda je žena koja je vodila radionicu pitala koliko ih je od nas u radionici ikad doživjelo orgazam. Ruke su bojažljivo podigle dvije žene. Ja nisam digla ruku, ali jesam doživjela orgazam. Nisam digla ruku jer su to bili slučajni orgazmi. Događali su mi se sami. Događali su mi se u snu, a nakon njih bih se budila sva obuzeta milinom. Događali su mi se većinom u vodi, najčešće u kadi. Jednom u Cape Co-du. Događali su mi se na konju, nabiciklu, na kozliču u gimnastičkoj dvorani. Nisam podigla ruku jer, premda sam orgazme doživljavala, nisam znala kako da ih sama pobudim. Nikada ih nisam ni pokušala pobuditi. Mislila sam da je to neka mistična, magička stvar. Nisam se u to htjela miješati. Imala sam osjećaj da je to pogrešno - petljati se u to - da je umjetno, manipulantski. To bi mi onda bilo kao Hollywood - orgazam prema formuli. Nestat će iznenađenja, i tajne. Problem je, doduše, u tome daje takvo iznenađenje u mene nestalo još prije dvije godine. Već odavno nisam imala magičan slučajni orgazam i već sam bila poludjela zbog toga. Zbog toga sam, uostalom, i krenula u radionicu.

A onda je nastupio trenutak kojeg sam se istodobno i užasavala i za kojim sam potajno čeznula. Voditeljica radionice nam je opet rekla da uzmemo ogledala i vidimo možemo li odrediti gdje nam se nalazi klitoris. Ležimo tako, grupa nas žena, na leđima, svaka na svojoj strunjači, tražimo svoje točke, svoja mjesta, svoj smisao i, ne znam zašto, ali - najednom mi je došlo da plačem. Možda je to bila samo zbunjenost. Možda je to bila spoznaja da moram odbaciti maštu, golemu životodajnu maštu, spoznaja da će mi odsada to zapravo raditi nešto ili netko drugi. Naviknula sam se živjeti zatajno, na magičan način, s vjerom u tajne. To nalaženje klitorisa, i ta luda radionica sa sjajnim modrim strunjačama, od svega toga je cijela ta stvar postala stvarnom, previše stvarnom. Osjetila sam kako mi nailazi panika. Istodobni užas i spoznaja da nisam uspjela pronaći svoj klitoris racionalizirali su mi to kao nešto što je obično i konzumerističko jer me, zapravo, hvatao užas da sam možda i ja jedna od onih koje su zbog svoje građe nesposobne, da sam jedna od onih frigidnih, mrtvih, isključenih, presahlih, što vonjaju po marelicama, gorkih - jao, Bože moj! Ležala sam tako s tim ogledalom i tražila svoju točku, dodirivala je prstima, a mislila sam samo na vrijeme kad sam imala deset godina i kad sam u jednom jezeru izgubila zlatan prsten sa smaragdima. I kako sam svaki čas za-ranjala do dna jezera, prelazila rukama po kamenju, ribama, čepovima od boca i po sluzavom mulju, ali prsten nisam našla. Hvatala me panika. Znala sam da će me kazniti. Nisam ga smjela nositi na kupanje.

Voditeljica radionice je primijetila moje luđačko vrpoljenje, vidjela je kako se znojim i teško dišem. Došla je do mene. Rekla sam joj: »Ja sam izgubila svoj klitoris. Nestao je. Nisam ga smjela nositi na kupanje.« Voditeljica radionice se nasmijala. Mirno me pogladila po čelu. Rekla mi je daje klitoris nešto što se ne može izgubiti. On je ja, moje biće. On je istodobno i zvonice na mojim vratima i kuća sama. Njega ne treba tražiti, trebam biti on. Biti svoja vagina. Biti moja vagina. Legla sam na leđa i zatvorila oči. Spustila sam ogledalo dolje. Promatrala sam se kako lebdim iznad sebe. Gledala sam kako se polako počinjem

približavati sebi i kako ponovno ulazim. Osjećala sam se kao astronautkinja koja se vraća u zemaljsku atmosferu. Taj ponovni povratak bio je miran: miran i blag. Odskakivala sam i prizemljivala se, slijetala i odskakivala. Ušla sam u vlastite mišiće, u krv i stanice, a onda sam u jednom trenutku samo skliznula u vaginu. Odjednom mi je bila ugodna i potpuno mi je pristajala. A ja sam bila tako topla, uzbibana, spremna, mlada i živa. A onda, i bez gledanja, očiju i dalje zatvorenih, stavila sam prst na ono što je tako iznenada postalo ja. Prvo mi se javio mali drhtaj od kojeg sam zastala. Pa se drhtaj pretvorio u potres, erupciju, svi slojevi i podslojevi samo su se stali razdvajati. Trešnja se raspukla u drevni obzor svjetla i tišine koji se otvorio u ravnicu glazbe, boja, nevinosti i žudnje, a ja sam, ležeći i bacakajući se na onoj svojoj maloj modroj strunjači, osjetila povezanost, zov.

Moja vagina je školjka, tulipan i sudbina. Ja dolazim jer počinjem odlaziti. Moja vagina, moja vagina, ja.

Godine 1993. išla sam po ulici na Manhattanu i u prolazu kraj jedne novinarnice odjednom me duboko kosnula potresna slika na naslovnoj stranici News-daya. Fotografija skupine od šest mladih žena koje su netom izišle iz logora za silovanje u Bosni. Njihova su lica odavala užas i očaj, ali još mi je potresniji bio osjećaj da je u životu svake od njih zauvijek ubijeno ono nešto slatko, ono nešto čisto. Listala sam dalje. Na unutarnjim stranicama bila je još jedna fotografija tih žena neposredno nakon što su se ponovno sastale sa svojim majkama i sada sve stoje u polukrugu u nekoj gimnastičkoj dvorani. Grupa je bila povelika, a nijedna od njih, ni majke i kćeri, nije bila u stanju gledati u kameru.

Shvatila sam da moram otići k njima. Morala sam se sresti s tim ženama. Godine 1994. sam, zahvaljujući podršci jednog anđela, Lauren Lloyd, provela dva mjeseca u Hrvatskoj i u Pakistanu i razgovarala s bosanskim izbjeglicama. Razgovarala sam s tim ženama i družila se s njima po kampovima, kafeima i izbjegličkim centrima. Otada sam dvaput bila u Bosni.

Kad sam se nakon prvog putovanja vratila u New York, bila sam užasnuta. Bila sam užasnuta zbog toga što je u srednjoj Europi bilo silovano 20 do 70 tisuća žena, u sustavnoj ratnoj taktici, a nitko nije činio ništa da to zaustavi. Nisam to mogla shvatiti. Jedna me prijateljica pitala što se čudim. Rekla je da u našoj zemlji svake godine bude silovano 500 000 žena, a mi, barem teoretski, nismo u ratu.

Ovaj se monolog zasniva na priči jedne od tih žena. Ja joj ovdje želim zahvaliti što mi je povjerala. Zadivljena sam njezinim duhom i snagom, kao što se divim svakoj od tih žena što sam ih srela, koje su preživjele takve jezive zločine u bivšoj Jugoslaviji. Ovaj dio je za žene iz Bosne.

MOJA VAGINA JE MOJE SELO

Moja vagina su bila ona zelena, navodnjena, rujna polja, i kravica što muče, zalazak sunca, moj dragi je blago dira mekom zlaćanom slamkom.

Imam nešto između nogu. Ne znam što je to. Ne znam gdje je. Ne diram. Ne sada. Ne više. Ne odonda.

Moja vagina je pričalica, ne može dočekati, tako puno, tako puno priča, izgovara riječi, ne može a da ne navaljuje, ne može a da ne priča, da, jao, da.

Ne otkako sam sanjala mrtvu životinju koju su dolje zašiti debelom crnom strunom za ribolov. A miris te ružne mrtve životinje ne da se otkloniti. Grlo joj je prerezano i krv mi probija kroz ljetnu haljinu.

Moja vagina pjeva djevojačke pjesme, sve zvonke pjesme ovnujskih zvonaca, sve pjesme divljih jesenjih polja, vaginine pjesme, vaginine domaće pjesme.

Ne otkako su mi žarili dugačku tvrdu puščanu cijev. Tako hladnu, srce mi je stalo kada sam osjetila tu čeličnu šipku. Ne znam jesu lije namjeravali ispaliti ili mi je zariti do mozga. Njih šestorica, nakazni doktori s crnim maskama, i flaše su zabijali u mene. I štapove, i držala od metle.

Vagina puna riječne vode, bistre vode, koja neprekidno teče preko suncem obasjana kamenja, po dražici od kamička, po kamenim dražicama.

Ne otkako sam čula paranje kože i zvuk kiselog krika, ne otkako mise u ruci našao otkinut komad vagine, dio usne, sada sam ostala bez jedne cijele strane usmina.

Moja vagina. Živo mokro vodeno selo. Moja vagina je moje rodno mjesto.

Ne otkako su se redali sedam dana, a smrdili su po govnama i dimljenju mesu, u meni ostavljali ono svoje prljavo sjeme. Postala sam rijeka otrova i gnoja i sav je urod umro, i ribe.

Moja vagina živo mokro vodno selo. Oskvrnuli su je. Izmrčvarili i spalili. Više je ne dodirujem. Ne pohodim je.

Sada živim na nekom drugom mjestu. Ne znam gdje je to.

ČINJENICA O VAGINI

U devetnaestom su stoljeću djevojke koje su naučile samozadovoljavanjem razviti orgazmičku snagu smatrane medicinskim problemima. Često su ih uzimali u »tretman« i »korigirali« amputacijom, spaljivanjem klitorisa, odnosno »minijaturnim pojasevima kreposti« - zašivanjem vaginalnih usana kako bi klitoris bio izvan dohvata - pa čak i kastracijom, tako što su im kirurški odstranjivani jajnici. U medicinskoj literaturi, pak, nema referenci za kirurško odstranjivanje testisa ili amputaciju penisa kojom bi se spriječilo samozadovoljavanje u dječaka.

Zadnja zabilježena kliterodektomija u Sjedinjenim Državama izvršena je 1948. - na petogodišnjoj djevojčici.

Ženska enciklopedija mitova i tajni

ČINJENICA O VAGINI

Genitalno sakaćenje izvršeno je na 80 do 100 milijuna djevojaka i mladih žena. U zemljama (uglavnom afričkim) gdje se prakticira, godišnje oko 2 milijuna mladih žena čeka nož - ili britva, ili komad stakla - kojim će im ili odsjeći klitoris ili im sve odstraniti, ili usmine potpuno ili djelomično zaštititi nitima od ovčjeg crijeva ili trnovima napraviti kopče.

Takva se operacija često uljepšano naziva »obre-zivanje«. Afrički specijalist Nahid Toubia to jasno izlaže: »U muškaraca će se to kretati od amputacije većeg dijela penisa« do »odstranjivanja cijelog penisa, njegova korijena od mekog tkiva i dijela kože mošnji.«

Kao neposredne posljedice javljaju se tetanus, trovanja, krvarenja, presijecanje mokraćovoda, mjehura, stijenki vagine i analnog mišića. Dugoročno se, pak, javljaju kronične infekcije maternice, teški ožiljci koji mogu zapriječiti kanale za protok života, fistularne izrasline, izrazit porast tegoba i opasnosti pri porodu, te preuranjenu smrtnost.

The New York Times, 12. travnja 1996.

Zadnjih deset godina aktivno sam se bavila ženama bez doma, ženama koje obično zovemo »beskućnica-ma« ne bismo li ih tako kategorizirali, pa zaboravili. S tim ženama, koje su mi postale prijateljice, radila sam razne stvari. Vodim grupe za samopomoć žena koje su doživjele silovanje ili su bile žrtve incesta, te sa grupama žena ovisnim o drogama i alkoholu. S tim ženama idem u kino, s njima objeđujem. Skupa izlazimo. U tih deset godina s tim sam ženama obavila stotine razgovora. Za sve to vrijeme srela sam samo dvije koje nisu kao djevojčice bile podvrgnute incestu ili koje nisu bile silovane kao još vrlo mlade djevojke. Razvila sam teoriju da za većinu tih žena »dom« označava vrlo zastrašujuće mjesto, mjesto od kojeg bježe, i da su im ubježišta u kojima sam ih zatjecala ujedno bila i prvo mjesto u kojem su u zajednici s drugim ženama ikada našle sigurnost, zaštitu i utjehu.

Ovaj je monolog priča jedne žene, onakva kakvu mi je sama ispričala. Srela sam je prije kojih pet godina u jednom skloništu. Željela bih da vam mogu reći da je to neobična priča zapravo - brutalna; ekstremna. Ali nije. Zapravo nije ni približno toliko potresna koliko mnoge druge priče kojih sam se itekako naslušala svih tih godina. Te sirote žene trpe strašno seksualno nasilje koje prolazi neprijavljeno. Tim ženama zbog njihova društvenog položaja nije dostupna nikakva terapija, kao ni drugi oblici liječenja. Opetovano nasilje na koncu im proždire samopoštovanje i vodi ih u drogu, prostituciju, AIDS i, u mnogim slučajevima, smrt. Na sreću, sama ova priča ima drukčiji ishod. Ta je žena u skloništu u kojem se skrasila srela jednu drugu ženu i njih su se dvije zaljubile. Ljubav im je pomogla da iziđu iz cijelog sustava skloništa i danas vode divan zajednički život. Ovaj sam odjeljak napisala za njih, za njihove čudesne duhove, za žene koje ne vidimo, a koje su ranjene i koje nas trebaju.

MALA SUŠKA-BUŠKA KOJA JE USPJELA

(Južnjakinja, obojena žena)

Sjećanje: prosinac 1965.; pet mi je godina

Mama mi onim svojim zastrašujućim, bučnim glasom kao prijetnju životu kaže da se prestanem češati po šuški-buški. Prestrašila sam se da ću se bih se odozdo mogla skroz razderati. Više se tu ne diram, čak ni kad se kupam. Strah me da će mi unutra ući voda i da će me skroz ispuniti pa da ću se rasprsnuti. Preko šuške-buške stavljam flastere, ali mi uvijek u vodi spadaju. Pomišljam da stavim

zapušač, čep za kadu pa da njime spriječim da mi uđe voda. Spavam s tri para šarenih pamučnih gaćica na srca ispod jednodjelne pidžame. I dalje se želim dirati, ali se ne diram.

Sjećanje: imam sedam godina

Edgar Montane, koji ima deset godina, nešto se naljuti i iz sve snage me udara između nogu. Imam osjećaj kao da me cijelu raspolovio. Jedva hodam do kuće. Ne mogu piškiti. Mama me pita što mi je to s mojom šuškom-buškom, a kad joj ispričam što mi je Edgar učinio, više na mene i kaže mi da više nikada nikome ne dam da me tamo dolje dira. Pokušavam joj objasniti da me nije dirao: pa, mama, udario me.

Sjećanje: imam devet godina

Igram se u krevetu, skačem i padam i nabijem šušku-bušku na okvir kreveta. Ispuštam prodorne kri-čave glasove koji mi izvire točno iz usta šuške-buš-ke. Vode me u bolnicu i zašivaju rasjekotinu.

Sjećanje: s deset godina

U kući sam kod mog oca, a on gore na katu ima zabavu. Svi piju. Ja se sama igram u prizemlju i isprobavam novi pamučni grudnjak i gaćice što sam ih dobila na dar od očeve prijateljice. Iznenada mi s leđa prilazi očevo najbolji prijatelj, neki Alfred, strašno velik, skida mi nove gaćice i u šušku-bušku mi gura veliki tvrdi penis. Vrištim. Ritam se. Pokušavam ga srušiti sa sebe, ali već mi ulazi. Pojavljuje se moj otac s puškom i začuje se užasan prasak i odjednom krv, sve po Alfredu i po meni. Uvjerena sam da mi je šuška-buška potpuno ispala van. Alfred je doživotno paraliziran, a meni mama punih sedam godina ne da da se vidim s ocem.

Sjećanje: u dobi od dvanaest godina

Moja šuška-buška je jako nezgodan dio tijela, mjesto bola, odvratnosti, udaraca, osvajanja i krvi. Poprište za nesreće. Zona zle sreće. Imam osjećaj da između nogu imam autocestu i, sada sam već djevojka, putujem, idem daleko odatle.

Sjećanje: imam trinaest godina

U našem susjedstvu stanuje prekrasna dvadeset-četvorogodišnja žena i ja cijelo vrijeme samo buljim u nju. Jednog me dana poziva u svoj automobil. Pita me volim li se ljubiti s dečkima, a ja joj velim da ne volim. Onda mi kaže da mi želi nešto pokazati, pa se naginje prema meni i jako mi nježno poljubi usne, pa mi onda stavlja jezik u usta. Oh! Pita me bih li htjela doći k njoj, pa me onda opet poljubi i kaže mi da se opustim, da je osjetim, da pustim da nam se jezici osjete. Pita moju mamu mogu li preko noći ostate kod nje, a mama je oduševljena što se ta lijepa, uspješna žena zanima za mene. Ja se i bojim i jedva čekam. Stan joj je fantastičan. Pic-pic. Sedamdesete su: sve ukrasi, meki jastuci, svjetla za ugođaj. Tu sam odlučila da, kad odrastem, i ja budem tajnica kao i ona. Za sebe pripravlja votku, a onda me pita što bih ja popila. Kažem joj isto što i ona, ali ona kaže da misli da se mojoj mami ne bi sviđalo da ja pijem votku. Kažem da joj se vjerojatno ne bi sviđalo ni što se ljubim s curama, a na to ta lijepa žena i meni napravi piće. Poslije toga se presvlači u jednodjelni kombinezon od satena čokoladne boje. Tako je lijepa. A ja sam uvijek prije mislila da su lezbe ružne. Kažem joj: »Divno izgledate«, a ona veli: »I ti.« Kažem joj: »Ja imam samo ovaj pamučni grudnjak i gaćice.« Potom me oblači, polako, i meni daje kombinezon od satena. Svijetlomodar je kao oni prvi blagi dani u proljeće. Alkohol mi je ušao u glavu pa sam se oslobodila i spremna sam. Iznad svog kreveta drži sliku neke gole Crnkinje sa strašno velikom afro-fri-zurom. Nježno me i meko poliježe na krevet i ja svršavam od samog trljanja naših tijela. Sa mnom i s mojom šuškom-buškom radi svašta što sam prije smatrala zločestim i..., oh. Kaže mi: »Tvoju vaginu još nisu dirali muškarci, tako divno miriše, tako svježije, tako bih htjela da ti zauvijek ostane takva.« Ludo sam uzbuđena, a uto zvonit telefon, naravno - moja mama. Sigurna sam da zna; uvijek me u svemu uhvati. Teško dišem, ali se, dok uzimam telefon, pokušavam ponašati normalno, a ona me pita: »Što ti je, jesi li trčala?« Kažem: »Nisam, mama, vježbamo.« Onda ona kaže lijepoj tajnici da pripazi da se tuda slučajno ne bi motali dečki, a gospoda joj kaže: »Vjerujte mi, ovdje zbilja nema nikakvih momaka.« Poslije toga ta me lijepa žena uči svemu o mojoj šuški--buški. Nagovara me da se pred njom igram sama sobom i uči mi na koje sve načine mogu sama sebi priuštiti užitak. Silno je pažljiva. Kaže mi da uvijek moram znati kako da sama sebi napravim užitak, pa tako nikada neću ovisiti o muškarcu. Sutradan ujutro brinem se jesam li postala lezba: jako sam se zaljubila u nju. Ona se smije, ali je više nikada nisam sreća. Sada mi ljudi kažu da je to bilo svojevrsno

silovanje. Ja sam imala tek trinaest, a ona dvadeset-četiri. Pa, velim im ja, ako je to bilo silovanje, onda je to bilo dobro silovanje, silovanje koje je od moje jadne šuške-buške napravilo nešto nalik raj.

Na što ti miriše vagina

Na zemlju Vlažne otpatke Na Boga

Na novo-novcato jutro

Dubinu

Slatki đumbir

Znoj

Ovisi

Mošus

Na mene

Rekli su mi da nema mirisa

Ananas

Vrč esencije

Na Palomu Picasso

Cimet i klinčiće

Ruže

Miomirisnu mošusno jasminovu šumu, duboku, duboku šumu Močvarnu mahovinu Jako ukusan slatkiš Južni Pacifik

Na nešto između ribe i ljiljana

Na breskve

Na šumu

Na zrelo voće

Čaj od jagoda i kivija

Na ribu

Na raj

Na ocat i vodu

Na blagu slatkastu vodicu

Sir

Ocean Ševu

Na spužvu Na početak

U nešto više od tri godine s ovim sam komadom pro-putovala cijelu Ameriku (a sada i svijet). Već bih mogla napraviti zemljovid vagino-prijateljstva svih gradova prijatelja vagine što sam ih obišla. Mnogo ih je već. Bilo je i mnogo iznenađenja; iznenadio me Oklahoma City. U Oklahoma Cityju su poludjeli za vaginom. Pittsburg me iznenadio. Voli se vagina u Pittsburgu. Bila sam već triput. Kamo god da dođem, nakon predstave mi prilaze žene da mi ispričaju svoje priče, daju prijedloge, da mi prenesu svoje reakcije. To mi je i najdraži dio putovanja s ovim komadom. Dolazim u priliku da čujem zaista čudesne priče. Pričaju mi ih jednostavno, običnim riječima. Uvijek me podsjećaju na to kako su životi žena izuzetni, i kako su duboki.

I podsjećaju me na to kako su žene izolirane i kako su često u svojoj izolaciji potlačene. Kako samo ponekome uopće pričaju o patnji i pomutnji. Koliko je sve to okruženo stidom. Kako je ženama važno da ispričaju svoje priče, da ih podijele s drugim ljudima, kako naš opstanak kao žena ovisi o tom dijalogu. Nakon jedne predstave ovog komada u New York Cityju čula sam priču o mladoj Vijetnamki koja se, kad je imala pet godina - a netom je bila došla u Ameriku pa nije znala govoriti engleski - igrala sa svojim najboljim prijateljem i pala na ulični hidrant i tako rasjekla vaginu. Kako nije bila u stanju prenijeti što joj se dogodilo, jednostavno je krvave gaćice sakrila pod krevet. Majka ih je pronašla i pretpostavila je da su je silovali. Djevojčica nije znala riječi za »ulični hidrant«, pa tako roditeljima nije mogla objasniti što se doista zbilo. Roditelji su optužili brata njezine najbolje prijateljice da ju je silovao. Djevojčicu su hitno odveli u bolnicu gdje se oko njezina kreveta okupila cijela skupina muškaraca koji su joj gledali onako otvorenu, izloženu vaginu. Na putu kući shvatila je da je otac više ne želi ni pogledati. U njegovim očima ona je bila potrošena, gotova žena. I više je nikada nije stvarno pogledao.

Ili, pak, priča o prelijepoj mladoj ženi u Oklahomi koja mi je nakon predstave prišla u pratnji svoje maćehe da mi kaže da se rodila bez vagine i da je to shvatila tek kad je imala četrnaest godina. Igrala se s jednom prijateljicom. Uspoređivale su genitalije i ustanovile da su njezine drukčije, da u nje nešto nije u redu.

«5" ocem je, s roditeljem koji joj je bio bliskiji, otišla ginekologu i liječnik

je otkrio da njoj zapravo nedostaje vagina ili maternica. Ocu se slomilo srce i trudio se potisnuti suze i tugu kako se djevojčica ne bi razočarala. Na povratku kući od doktora otac joj je u plemenitom pokušaju da je utješi rekao: »Ne brini, dušo. Sve će biti dobro. Zapravo, bit će sjajno. Naći ćemo mi za tebe najbolju domaću pišu u cijeloj Americi. A kad nađeš muža, znat će da smo je napravili specijalno za njega.«I nabavili su joj novu pišu, pa je tako postala smirena i sretna, a kad je dvije večeri kasnije k meni došla s ocem, njihova me međusobna ljubav naprosto rastopila.

Pa onda jedne večeri u Pittsburgu kad se k meni probila jedna vrlo uzbuđena žena i rekla mi da mora sa mnom razgovarati što je prije moguće. Njezina mi je gorljivost bila tako uvjerljiva da sam je, čim sam se vratila u New York, odmah nazvala. Rekla mi je da je maserka i da mora sa mnom razgovarati o tkivu njezine vagine. A tkivo je bitno. »Ja nemam tkiva«, rekla mi je. I čitav mi je sat o tome pričala u takvim pojedinostima, s takvom putenom jasnoćom, da sam, kad je završila, morala leći. Za vrijeme tog razgovora govorila mi je i o riječi »pička«. Ja sam za vrijeme predstave o njoj izgovorila nešto negativno, a ona mi je rekla da ja tu riječ uopće nisam shvatila. Imala je potrebu da mi je još jednom objasni. Još mi je pola sata govorila o riječi »pička«, a kad je završila, ja sam bila preobraćena. Ovo sam napisala za nju.

PRIHVACANJE PIČKE

Evo, zovem je pička. Usvajam tu riječ, »pičku«. Zbilja mi se sviđa. »Pička.« Počujte to. »Pička.« P, P, Pe, Pe. Pećina, pričalica; putena; prelijepa; priđi - pažnja, poniri pažljivo, p, p, i, onda: »I« - iskreno, istinito, i kao izvor; znači: »pi« - znači: pitoma, pitalica, i psiče i piska i pisti i iznova izazovna, iznenadna, pa potom, preko, prijeko potrebno, oh, oh, pazi, ono: č - potom: »Č« znači pič, čujte kako glasovi savršeno pristaju jedni drugima - č - čisto: čarna, čak-ra, čudna, čudesna, čujte kako je to uvijek neka dubina, uvijek okruglo, veliko slovo Č, č (visokofrek-ventan zvuk), onda nježno č, toplo č; pič, PIČ, K ->k« kao krug, okrugli kruh, krepka Pič-k, pič-k, taj k čvrsto kao kroz krajolik kože, kuća, kućica, A, pi, čka kao A, ah; a P, a I, a Č, a K, a A, »Pička, pička«, reci mi »Pička.« »Pička.«

PITALA SAM JEDNU ŠESTOGODIŠNJU DJEVOJČICU:

»Što bi nosila tvoja vaginicaP«

»Crvene duboke tenisice i kapicu Metsa koja se nosi naopako.«

»Kad bi mogla govoriti, što bi rekla?«

»Rekla bi riječi koje počinju sa 'K' i T - kornjača i truba na primjer.«

»Na što te podsjeća tvoja vagina?«

»Na jako tamnu breskvu. Ili na dijamant koji sam našla u kutijici za nakit i sad je moj.«

»Po čemu je tvoja vagina posebna?«

»Znam da negdje duboko unutra ima jedan jako pametan mozak.«

»Na što ti miriše tvoja vagina?« »Na pahuljice.«

ŽENA KOJA JE VOLJELA USREĆIVATI VAGINE

Volim vagine. Volim žene. Ne vidim to kao dvije zasebne stvari. Žene mi plaćaju da njima vladam, da ih uzbuđujem, da ih dovodim do kraja. A nisam tako počela. Naprotiv: počela sam kao odvjjetnica. Ali s trideset i kojom postala sam opsjednuta time da usrećujem žene. Bilo je tako mnogo nezadovoljenih žena. Tako mnogo žena koje nisu imale pristup seksualnoj sreći. Sve je počelo kao dopunsko poslanje, a potom sam se sva u to unijela. Postala sam u tome jako dobra, gotovo briljantna. To je moje umijeće. Počele su mi za to plaćati. Kao da sam tako stekla svoje zvanje. Otada mi porezno pravo izgleda užasno dosadno i beznačajno. Kad vladam ženama, nosim izazovnu odjeću - čipka, svila, koža - i rabim pomagala: bičeve, lisice, užad, umjetne penise. U poreznom pravu nema ničega sličnog tome. Tamo nema pomagala, nema uzbuđenja, a ja sam mrzila one modre poslovne kostime, iako ih i sada s vremena na vrijeme nosim i u svom novom zanimanju i sasvim mi lijepo služe. Sve je u kontekstu. U poreznom pravu nije bilo nikakvih pomagala, a niti kostima. Tamo nema vlaženja. Nema mračne tajanstvene predigre. Nema nabreklih bradavica. Nema slatkih usta, a ponajviše nema gr-caja. Svakako ne onakvih o kojima ja govorim. Sada vidim da je to bio ključ; grcanje je bilo to što me na koncu dovelo do toga da postanem ovisna o tome da usrećujem žene. Kad sam bila mala i kad sam u filmovima gledala žene dok vode ljubav i proizvode čudne orgazmičke jecajne zvukove, to mi je bilo smiješno. To mi je izazivalo neku čudnu histeriju. Nisam mogla vjerovati da su ti silni, nastrani, nekontrolirani zvukovi iz žena izlazili tek tako.

Čeznula sam za time da jednoga dana i ja tako grcam. Vježbala sam pred ogledalom, snimala se na kazetofon, jecala sam na razne načine, raznim glasovima, ponekad onako,operski, ponekad sa zatam-ljenijom, gotovo zapretanom artikulacijom. Ali kad sam god poslije toga puštala vrpču, uvijek mi je zvučalo lažno. Zato što je i bilo lažno. Nije zapravo bilo ukorijenjeno ni u što seksualno, nego samo u moju žudnju da budem seksualno.

A onda, kad sam imala deset godina, jednom mi se strašno počelo piškiti. Usred vožnje automobilom. Prošao je gotovo čitav sat i kad sam napokon odjurila piškiti u neku malu prljavu pumpnu postaju, to je bilo tako uzbudljivo da sam zagrcala. I grcala sam sve vrijeme dok sam piškila. Nisam mogla vjerovati - ja, na postaji Texacoa negdje usred Louisiane, i grcam! I upravo sam tu shvatila daje grcanje povezano s time da ono što želiš ne dobiješ odmah, da je povezano s odgađanjem. Shvatila sam da su grcaji najbolji kad te uhvate i iznenade; izlaze ti iz skrovitih tajanstvenih dijelova koji govore svojim vlastitim jezikom. Shvatila sam da su ti grcaji zapravo sam taj jezik.

I tako sam postala stenjačica. Većinu je muškaraca to smetalo. Da budem iskrena, užasavalo ih je. Ja sam im bila preglasna i nisu se mogli usredotočiti na ono što rade. Gubili su koncentraciju. A time su gubili sve. Voditi ljubav kod njih u stanu nije dolazilo u obzir. Zidovi su bili pretanki. Ja sam, pak, u svojoj zgradi došla na glas i ljudi su me u liftu gledali s prezirom. Neki su muškarci mislili da sam prežesto-ka; neki su govorili da sam luda.

Tako sam se zbog grcanja počela osjećati loše. Postala sam tiha i pristojna. Zvukove sam slala u jastuk. Naučila sam kako da svoje jecanje prigušim, kako da ga zadržim kao kihanje. Ali, počele su mi se javljati glavobolje, a sve su mi se veze začas raspadale. Već sam počela gubiti nadu, a onda sam otkrila žene. Otkrila sam da se to što grcam većini žena dopada - a što je još važnije, otkrila sam kako i mene duboko uzbuđuje kad druge žene jecaju, kad ja njih dovedem do grcanja. To mi je postalo svojevrсна strast.

Otkrivanje ključa, otključavanje vagininih usta, otključavanje tog glasa, te divlje pjesme.

Vodila sam ljubav s tihim ženama i pronalazila im ono mjesto u njima, a one su zbog svog stenjanja bile šokirane. Vodila sam ljubav sa stenjačicama, a one bi tada pronalazile još dublje, i prodornije grca-je. Time sam bila opsjednuta. Čeznula sam za time da žene dovedim do toga da zagrcaju, da vladam njima, kao neka dirigentica, voditeljica bande.

Meni se pronalaženje tempa, pravog mjesta ili kuće jecaja pretočilo u nešto slično kirurgiji, nešto kao istančana znanost. Tako sam ja to zvala.

Ponekad mi uspijeva to mjesto pronaći i kroz traperice. Ponekad se prišuljavam izokola, zatajno, polako iskopčavam alarme koji ga okružuju, pa pro-direm unutra. Ponekad koristim prisilu, ali ne divlju silu koja tlači, nego više silu kao da vladam, kao: »Odvest ću te na jedno mjesto; ne brini ništa, samo lezi, uživaj u vožnji.« Ustanovila sam da i prije nego što grcanje uopće počne, dok jedemo salatu ili piletinu, slučajno, bilo gdje, prstima, »To ti je jednostavno«, zbilja jednostavno, u kuhinji, sve pomiješano u octu s mirodijama. Katkada se služim pomagalicama -i baš volim pomagala - katkad kažem ženi da sama preda mnom pronađe svoje grcanje. Čekam, ustra-jem dok se ne otvori. Ne dam se zavarati manjim, površnijim jecajima. Ne: tjeram je dalje, sve dok ne zaječi njezina snaga.

Postoji klitoralni jecaj (mek zvuk, iz usta), va-ginalni grcaj (dubok zvuk, iz grla), kombinirani

klitoralno-vaginalni grcaj. Postoje i predjecaji (naznaka zvuka), skoro grcaji (kružni zvuk), grcaji tipa: navali! (dublji, definitivan zvuk), elegantni grcaji (sostificaran, smješljiv zvuk), zvonki grcaji (zvuk raspjevana kamena), WASP5 grcaj (bez zvuka), polure-ligiozni grcaji (zvuk muslimanskog zapjévanja), grcaji s navrh brda (zvuk sličan jodlanju), djetinji grcaji (gugutav zvuk), pseći grcaji (dahtav zvuk), rođendanski grcaji (zvuk raskalašne zabave), nezapri-ječeni ratoborni biseksualni grcaji (dubok, agresivan, zvuk stupanja), grcaji-strojnice, ispaćeni Zen-grcaji (iskrivljen, gladan zvuk), grcaji filmske dive (visok,operski ton), grcaj kao kad ti netko zavrne prst, te, konačno, iznenađujući tostruki orgazmički grcaj.

5 WASP - prema: White Anglo-Saxon Protestant - Bjelkinja, Anglo-Saksonka, protestantkinja; op. prev.

Kad sam završila ovaj prethodni dio, pročitala sam ga ženi na čijim se izjavama zasniva. Nije imala osjećaj da taj dio ima s njom ikakve veze. Dobro, dopao joj

se, ali u njemu nije vidjela sebe. Smatrala je da sam na neki način zaobišla govoriti o vaginama, da ih i dalje nekako tretiram kao objekte. Čak su i sami jecaji na neki način ispali kao pretvaranje vagine u objekt, tako što su odvojeni od ostatka vagine, od cjeline žene. Zbilja postoji razlika u tome kako lezbijke vide vaginu. Zato sam s njom razgovarala još jednom.

»Kao lezbijka«, rekla je, »mislim da trebaš početi od onog mjesta koje čini lezbijsko središte, a koje nije uokvireno heteroseksualnim kontekstom. Nije stvar, na primjer, u tome da sam ja sklona ženama zato što ne volim muškarce. Muškarci uopće nisu dio te jednadžbe.« Još je dodala: »Moraš govoriti o ulasku u vagine. Bez toga ne možeš govoriti o lezbijskom seksu.«

»Na primjer«, rekla je, »ja se volim s nekom ženom. Ona je u meni. Ja sam u meni. Samu sebe jebem s njom. U meni su četiri prsta; dva njezina, dva moja.« Ne znam jesam li htjela govoriti o seksu. A onda, opet, kako da govorim o vaginama ako ne govorim o njima kad su u djelovanju? Muči me pitanje nadraživanja, brinem se da moj komad ne postane podložan zloupotrebi. Zar da ja govorim o vaginama tako da uzbuđujem ljude? Je li to loše?

»Mi lezbijke«, rekla je, »poznavamo vagine. Mi ih diramo. Ližemo ih. Igramo se s njima. Nadražujemo ih. Mi vidimo kad klitoris nabubri. Vidimo i vlastiti klitoris.«

Uviđam da sam zbunjena dok je slušam. Cijeli sklop razloga: uzbuđenje, strah, njezina ljubav prema vaginama i utjeha njima i moje distanciranje, muka da sve ovo kažem pred vama, publikom.

»Volim se igrati rubom vagine«, veli ona, »prstima, zglobovima na prstima, vršcima prstiju, jezikom. Volim ulaziti polako, ulazim sporo, a onda brzo stavim tri prsta.«

Postoje i druge šupljine, drugi ovori; usta, na primjer. Kad mi je ruka slobodna, stavljam joj prste u usta, u vaginu, može ijedno i drugo, sve vrijedi, sve odjednom, ona mi prste usisava u sebe ustima, vaginom. Ijedna i druga sisa, ijedna i druga je vlažna.«

Shvaćam da ne znam što je pravo. Čak ne znam ni što ta riječ znači. Tko odlučuje? Tako mnogo učim iz toga što mi ona govori. O njoj. O sebi.

»A onda se vraćam svojoj ovlaženosti«, kaže. »Može ući u mene. Sada mogu doživjeti da sam i sama vlažna, puštam joj da prstima uklizi u mene, ona mi stavlja prste u usta, u vaginu, što je isto. Izvlačim joj ruku iz moje vagne. Trljam svoju vlažnost o njezino koljeno tako da me osjeti. Svojom joj vlažnošću klizim niz nogu dok joj se ne nađem licem između bedara.«

Ruši li govor o vaginama tajnu ili je to samo još jedan mit koji drži vagine u tami, nepoznate i neza-dovoljene?

»Stavljam joj jezik na klitoris. Jezik zamjenjuje prste. Moja usta ulaze u njezinu vaginu.«

Izgovaranje ovih riječi zvuči zločesto, opasno, odveć izravno, previše određeno, krivo, prejako, kontrolirano, živo.

»Stavljam joj jezik na klitoris. Jezik zamjenjuje prste. Moja usta ulaze u njezinu vaginu.«

Voljeti žene, voljeti naše vagine, znati ih dirati, zbližiti se s onime što jesmo i što trebamo. Da bismo postigle zadovoljstvo, da bismo one koje volimo naučile da nas zadovolje, da budemo prisutne u svojim vaginama, da bismo o njima mogle govoriti na glas, da bismo govorile o njihovoj gladi i bolu, samoći i duhu, da budu vidljive kako ne bi bile uništene u mraku bez velikih posljedica, tako da naše središte, naša točka, naš pogon, da taj naš san više ne bude odijeljen, osakaćen, otupljen, slomljen, nevidljiv ili postidjen.

»Moraš govoriti i o ulaženju u vaginu«, rekla je. »Hajde«, velim, »uđi onda.«

Ovaj sam komad izvodila više od dvije godine i tek mi je tada sinulo da u njemu nema dijela o rađanju. Doista bizaran propust. Kad sam to nedavno spomenula jednom novinaru, on mi je rekao: »Kakve to veze ima?«

Prije gotovo dvadeset jedne godine usvojila sam sina, Dylana, koji ima približno godina kao ja. Prošle su godine on i njegova žena Shiva dobili dijete. Zamolili su me da budem prisutna pri porodu. Mislim da u cijelom svom istraživanju do tog trenutka zapravo nisam shvaćala što je to vagina. A ako sam se prije rođenja moje unuke Colette i bojala, sada je svakako istinski obožavam.

BILA SAM U ONOJ DVORANI

(Za Shivu)

Bila sam s njom; a vagina joj je bila otvorena. Svi smo bili tamo: njezina majka, njezin muž i ja

i sestra iz Ukrajine koja joj je u vaginu ugurala cijelu ruku
s gumenom rukavicom
i opipavala je iznutra i prevrtala
dok nam je nehajno govorila - kao da zavrće
slavinu pod vodenim pritiskom.
Bila sam u rađaonici kad je zbog kontrakcija
počela puziti na sve četiri
i ispuštati čudnovate jecaje koji su joj navirali iz
svih pora
i prošlo je nekoliko sati kad je odjednom samo kriknula
divlje, i rukama počela sjeći kroz električki nabijen zrak.
Bila sam s njom kad joj se vagina
iz stidljive spolne rupe
pretvorila u arheološki tunel, u sveti kalež,
venecijanski kanal, dubok zdenac u kojem zapreteno stoji sićušno djeteta
i čeka oslobađanje.
Gledala sam boje njezine vagine. Neprekidno u promjeni.
Gledala sam kako naglo modri,
pa postaje mjehuričavo crvena kao rajčica,
sivkasto rumena, pa zagasita;
Gledala sam kako joj se krv kao znoj skuplja
po rubovima,
gledala sam kako joj iz rupa nadiru žuta i bijela tekućina, i izmet, usirena
krv, kako kuljaju sve jače i jače
i kroz rupu sam vidjela dječju glavu
čuperak crne kosice, vidjela sam je odmah iza
kosti - tvrda obla uspomena,
a sestra Ukrajinka samo je prevrtala i prevrtala
umašćenom rukom.
Bila sam tamo s njom i nas smo je dvije, njezina majka i ja,
uzele svaka za jednu nogu i široko ih
razmaknule i gurale ih
iz sve snage prema njoj, gurale smo,
a njezin muž je strogo brojao: »Jedan, dva,
tri«,
i govorio joj da se usredotoči, jače. Onda smo se zagledali u nju. Nisamo odatle
mogli skinuti oči.
Zaboravili smo na vaginu, svi,
čime bi se inače objasnilo
to nepostojanje straha, odsutnost čuđenja.
Bila sam tamo i kad joj je liječnik
ugurao kliješta »Alke u zemlji čuda«
i kad joj se vagina pretvorila u velikaoperska usta
koja su zapjevala svom snagom; prvo glavica, onda siva mlitava ručica, a onda,
tako brzo, sklisko nam tjelešce pada u drhtave ruke.
Ostala sam i poslije sam se samo okrenula i suočila se s njezinom vaginom.
Stajala sam i pustila sebi da je gledam raskrečenu, potpuno izloženu,
razvaljenu, nabreklu i raskidanu dok krvari liječniku po rukama, a on je mirno
zašiva.
Stajala sam i dok sam je tako gledala, vagina joj se odjednom
pretvorila u široko crveno bibavo srce.
Srce je sposobno za žrtvovanje.
Takva je i vagina.
Srce je kadro oprostiti i zacijeliti.
Može mijenjati oblik i pušta nas unutra.
Može se raširiti i pustiti nas van.
To može i vagina.
Može boljeti za nas i za nas se napinjati, umrijeti za nas
i krvariti i iskrvariti nas u ovaj teški
čudesni svijet.
To može i vagina.
Bila sam u onoj dvorani.
Toga se dobro sjećam.
ZAHVALE

Ima toliko mnogo čudesnih ljudi koji su pripomogli da se ovaj komad rodi, a potom i da zaživi u svijetu. Želim zahvaliti onim hrabrima koji su i ovaj komad i mene doveli u svoje gradove, na koledže i u kazališta: Pat Carmer, Sarah, Raskin, Gerald Blaise Labida, Howie Baggadonutz, Carole Isenberg, Catherine Gammon, Lynne Hardin, Suzanne Paddock, Robin Hirsh, Gali Gold.

Moja posebna zahvalnost ide Steveu Tilleru i Cliveu Flowersu za prekrasnu britansku premijeru i Radi Borić što je omogućila da se predstava u velikom stilu izvede u Zagrebu i što mi je sestra. Blagoslovljene neka su plemenite, jake žene iz Centra za žene žrtve rata u Zagrebu.

Hoću se zahvaliti divnim ljudima u Kazalištu »Here« u New Yorku koji su bili krucijalni za uspješno izvođenje tamošnje predstave: Randy Ro-Uison i Barbari Busackino za duboku odanost i povjerenje u ovom poslu; Wendy Evans Joseph za veličanstveno uprizorenje i golemu velikodušnost; Davidu Kellyju; Heather Carson za seksi, smjelu rasvjetu. Alexu Avansu i Kim Kefgen za strpljenje i perfekciju, kao i za izvođenje plesa šuške-buške sa mnom iz noći u noć.

Želim se zahvaliti Stephenu Pevneru za veliku podršku pri pokretanju svega ovoga, kao i Robertu Leviathanu za njegovu vjeru. Hvala i Micheleu Steck-leru stoje uvijek bio pri ruci kad treba; Donu Summi što se brinuo da tisak kaže svoju riječ, te Alisi Solomon, Alexis Greene, Rebeci Mead, Chris Smith, Wendy Weiner, magazinu Ms., The Village Voiceu i Mirabelli što su o predstavi govorili s toliko ljubavi i poštovanja.

Želim se zahvaliti Gloriji Steinern na divnim riječima i na tome što je ovim putom išla prije mene, kao i Betty Dodson zbog njezine ljubavi prema vaginama i što je sve ovo i začela.

Želim se zahvaliti Charlotti Sheedy što me podržavala i što se borila za mene, te Marcu Kleinu za njegov svakodnevni rad i golemu potporu i strpljenje. Želim zahvaliti Carol Bodie: njezina vjera u mene kriječila me kroz sve teške godine, a njezino zauzimanje za mene poticalo je ovaj rad unatoč tome što su drugi strahovali, te na koncu doveo do njegova ostvarenja.

Želim se zahvaliti Willi Shalit za veliku vjeru u mene i za talent, bodrenje i iznošenje moga rada u svijet. Želim se zahvaliti Davidu Phillipsu što je bio moj sveprisutni anđeo, te Lauren Lloyd za velik dar iz Bosne. Hvala Nancy Rose za stručno i ljubazno vođenje; posebna zahvala Marianne Schnall, Sally Fisher, Feminist.Com i Odboru V-Daya.

Želim se zahvaliti Garyju Sunshineu što se pojavio u pravom trenutku.

Želim se zahvaliti svojoj izuzetnoj urednici, Mo-llie Doyle, što je zastupala ovu knjigu u mnogim izdavačkim kućama i što mi je, konačno, bila velika partnerica. Želim se zahvaliti Marysue Ricci što se latila ovog projekta i što mi je pomagala da pronađem put kroz ovu knjigu. Želim se zahvaliti izdavaču »Villardu« što se nije bojao.

Ima još prijateljskih zahvala: Pauli Allen, za priskakanje; Brendi Currin za mijenjanje moje karme; Diani Vegh, čija me širokogrudnost liječila; Jamesu Lecesneu, jer vidi i vjeruje; Marku Matouseku što me poticao da proničem dublje; Pauli Mazur što se dala na velik put; Sapphire, što je pomicala moje granice; Kim Rosen, koja mi daje disati i umrijeti.

Želim zahvaliti velikim ženama: Michele Mc-Hugh, Debbie Schechter, Maxi Cohen, Judy Katz, Judy Cocoran. Joan Stein, Kathy Najimi, Teri Schwartz i Bety djevojkama za neprekidnu ljubav i podršku. Želim zahvaliti svojim mentoricama - Joanne Woodward, Shirley Knight, Lynn Austin i Tini Turner.

Želim zahvaliti svojoj majci, Chris; svojoj sestri Lauri; svome bratu Curtisu što je pronašao kraći put da se vratimo jedni drugima.

Želim odati priznanje vrlim, hrabrim ženama u programu SWP koje se stalno suočavaju s mrakom i jezde kroza nj, naročito Maritza, Tarusa, Stacey, Ilysa, Belinda, Denise, Stephanie, Edwing, Joanne, Beverly i Tawana.

Želim odati duboku zahvalu stotinama žena koje su me primile u svoje privatne stanove, koje su mi s povjerenjem dale svoje priče i tajne. Neke njihove priče utru put u slobodan svijet za Hannah, Katie, Moly, Adisu, Lulu, Allyson, Oliviju, Sammy, Isa-bellu i druge.

Želim se zahvaliti svome sinu, Dylanu, što me naučio ljubavi, svojoj snahi Shivi i svojoj unuci Coco, što se rodila.

Na koncu, želim se zahvaliti svom partneru Ari-elu Orr Jordanu koji je suzačetnik ovog komada, a čija su dobrota i obzirnost djelovale kao čudesan lijek i koje su bile početa

O AUTORICI

Eve Ensler piše drame i filmske scenarije. Njezina predstava *Vaginini Monolozi* dobila je nagradu Obie za 1997. i bila nominirana za nagradu Drama Desk Award. Bila je hit na Off-Broadwayu i gostovala po cijelim SAD i inozemstvu, uljučujući i predstave u Jeruzalemu, Zagrebu i Londonu. Njezina drama *Nužne mete*, što ju je naručio Joseph Papp Public Theater imala je izvedbe na Broadwayju u korist bosanskih izbjeglica, a u njoj su nastupale Meryl Streep i Angelica Huston. Ostale njezine drame uključuju *Floating Rhoda and the Glue Man*; *Extraordinary Measures*; *The Depot*, *Scooncat*, *Loud in My Head*; *Lemonade*; *Ladies*; *Reef and Particle* i *Cinderella Cendrillion*. Objavljivala je u *Common Boundary*, *Ms.-u*, te u *Utne Readeru*. Sada radi s Glennom Closeom na scenariju »Seven County«, drame o ženama u zatvoru.

Vaginini Monolozi izvedeni su u okviru V-daya u New Yorku 1998. i u Londonu 1999., kao i 2000. u Los Angelesu. *Nužne mete* izvedene su u Narodnom pozorištu u Sarajevu 1998., s Glenn Close, Marisom Tornei, Vesnom Mršić i Ines Fančević i drugima.

SVE O EVE

Kada je prije četiri godine vodila razgovore sa ženama o njihovim skrovitom mjestu, onome »dolje«, Eve Ensler nije ni slutila u što će se pretvoriti njezina radoznalost. U predgovoru, danas već kultne, knjige *Vaginini monolozi*, nastale na osnovi razgovora s dvjestotinjak žena o njihovim vaginama, Eve progovara o mjestu s kojega, baš »poput Bermudskog trokuta, nitko ne izvještava«.

Razlog je jednostavan. Žene nitko ranije i nije pitao što misle, što osjećaju i kako vide svoje vagine. Jer i onda kada ih mimikriramo eufemizmima nalik »ono dolje« ili, iz dječjeg jezika imenujemo pi-picama, kokicama, žabicama i mačkicama, one svejednako ostaju ishodišno mjesto ženstva.

Eve nije obeshrabila prvotna začuđenost na upit ovaginama - »Što se o tome dolje ime reći«, pitat će sredovječna žena u monologu *Poplava*, kao ni polagana otvaranja žena. Nisu je obeshrabilili ni prvi neuspjesi u traženju izdavača koji bi tiskao sakupljene ženske ispovijedi, iskaze žena različitih godina, etničkih pripadnosti, zanimanja, seksualnih preferencija pažljivo kolažirane činjenicama o vaginama. Ona je naprosto »bila zabrinuta za vagine«. Činjenice su govorile o stoljećima represije nad ženskim spolnim organom, od osuda žena prozvanih vješticama zbog posjedovanja »čudne, đavolske bradavice« klitorisa, do suvremenoga genitalnog sakaćenja kojemu su izloženi milijuni žena zemalja »trećega svijeta«.

Nisu ju obeshrabila niti prva izvođenja tekstova umreženih u predstavu o vaginama koju je sama izvodila po malim sveučilišnim dvoranama i kazalištima. Nisu stoga što je imala jasnu namjeru: progovoriti o vaginama kako bi se osvijestilo nasilje protiv žena. Prihod s izvedaba bio je namijenjen ženskim projektima i grupama koje rade sa zlostavljanim ženama ili skloništima za pretučene žene i beskućnice.

I sama je autorica preživjela seksualno nasilje pa stoga zna koliko je vremena i energije potrebno ženama žrtvama nasilja da zaliječe traumu.

Za Eve je progovoriti o vaginama značilo progovoriti o ženskoj biti, jer to vagine doista jesu. »Moja vagina, to sam ja«, reći će žena u priči *Vaginina radionica*. U tekstovima, oblikovanim u monologe, Eve progovara na način koji suptilno spaja feminističko stajalište i umjetnički pristup, gnjev i humor, nježnost i nepatetičnost, odlučnost i lirski izričaj.

Nije se pri tome bojala nedvosmisleno i glasno izgovoriti i riječ pička, tražeći da se preimenuje posve neerotična riječ vagina.

Žene su dočekale komad s radosnim prepoznavanjem. Prepoznale su daje Eve progovorila u njihovo ime, u ime njihovih zaboravljenih, potisnutih, zlostavljanih, ali moćnih i životodajnih vagina. Njihove su vagine pronašle »kontekst drugih vagina«, uokviren u kazališni komad, ukoričen u knjigu *Vagininih monologa*.

Eve je izvodila komad uporno, iz večeri u večer na daskama kazališta Here u New Yorku. S pozornice, u kojemu sam komad vidjela sad već davne 1996. godine, mjesecima se čuo, isprva pomalo prigušen, a kako su se nizale priče o vaginama, njihovoj snazi primanja, »posebno pameti«, orgastički uzdasi (Eve izvodi seriju različitih orgazama) dvoranu je punio veseli, grleni, oslobađajući smijeh. Ili, pak, mukli jecaji kada Eve progovara o zlostavljanim vaginama. I u ovoj je knjizi tekst *Moja vagina je moje selo*, prema priči izbjeglice iz Bosne koju je Eve intervjuirala za svoga boravka u Zagrebu 1995., a koja ostavlja gledatelje nijemima.

Žene su prepoznale o čemu govore vagine. Žene su prepoznale zašto Eve govori o vaginama.

Eve neprestance nadopisuje vaginine priče, jer joj nakon svake predstave dolaze žene u želji da s njom podijele nešto o svojoj »jedinstvenoj, neponovljivoj vagini« koje s drugim vaginama čine »svemir vagina«. I sama sam bila svjedokinjom kada joj je u

Santa Feu poslije predstave prišla žena koja joj je htjela reći »nešto što još nije nikome rekla«. Tako su Vaginini monolozi svojevrsan work in progress (djelo u nastajanju).

Eve bilježi drukčiju povijest. Žensku povijest. Žena koje bilježe tu povijest još uvijek nema dovoljno, stoga Eve pažljivo sluša i zapisuje.

Vaginini su monolozi polako osvajali prostore Amerike - od Oklahoma Cityja, Dalasa, Seattlea do Washingtona, a novi se virus govora vagina nezaustavljivo širio. Dok su prve najave o izvedbi govorele o Monolozima, prešućujući riječ vagina, a gledateljice i gledatelji šaputali riječ sa »v«, s vremenom se dogodila prava poplava. Odjednom su svi govorili o vaginama. Zaredale su pohvalne kritike i nagrade. Tako je 1997. Eve Ensler dobila za tekst i izvedbu prestižnu nagradu Obie (off-Broadway Award).

Vagine su s predstavom nastavile putovati Amerikom, ali im je prostor postajao premalenim. Željele su potovati i tako su ih vidjeli i čuli u Stockholmu, Berlinu, Jerusalemu, Zagrebu, Ateni...

1997. u prostoru HDLU-a, u Meštrovićevu paviljonu, Eve predstavlja vagine i zagrebačkoj publici. Bez velikih najava, usmenom predajom, proširio se dobar glas o vaginama.

Prihod je predstave bio namijenjen Centru za žene žrtve rata, kao i mnogo puta ranije.

Eve uz Zagreb vežu i »ratne uspomene«, kao i žene iz Centra za žene žrtve rata koji je posjetila prvi puta 1995. Tada sam ju i upoznala i otkrila njenu predanost borbi protiv nasilja nad ženama, njenu strast za pravičnosti i brigu za Druge. Tijekom Rata, u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini sakupljala je priče izbjeglica na osnovu kojih je napisala komad Nužne mete. Komad je 1996. izveden na Broadwayju u Helen Hayes Theater s Meryl Streep, Anjelicom Huston i Cherry Jones u naslovnim ulogama. Nužne mete su u ljeto 1998. izvedene u sarajevskom Narodnom pozorištu, uz Glenn Close i Marisu Tomei, te bosanske glumice Vesnu Mašić i Ines Fančović. I ovaj puta za žene izbjeglice koje su gledale predstavu. Eve rado dolazi u Hrvatsku. Otkrila je plaže u Bratušu i Vignju, domaću atmosferu dvorišta u Krvavici i jaku crnu kavu.

Početak 1998. Villard tiska Vaginine monologe i knjiga ubrzo postaje bestsellerom. Uz proširano izdanje, tiskano je i posebno izdanje uvezano u crveno platno. Samo putem Interneta, u Amazon Com. -u mjesecima je najprodavanija knjiga. Prevedena je na grčki, švedski, njemački, hibru, srpski, portugalski (u Brazilu).

Eve neumorno i dalje zagovara vagine, glasno izgovorajući njihovo ime i ispuštajući glasove zadovoljstva na kazališnim pozornicama. Putuje, govori o ženama, nasilju, beskućnicama kojima je posvetila knjigu The Ladies i s kojima vodi grupe samopo-moći. Završava dramu Conviction, o političkoj zatvorenici u američkom zatvoru, dok joj se komad Limunade uspješno izvodi u Houstonu. Napisala je scenarij Seven Counts za Glenn Close - sedam priča o ženama u zatvoru, s kojima je provela u zatvoru Bedford Hill nekoliko mjeseci vodeći radionice kreativnog pisanja i režirajući dokumentarne o radionici. Organizira čitanja tekstova zatvorenica, ne odvajajući svoju umjetnost od feminističkog aktivizma.

Početak 1999. provodi u Londonu gdje u kazalištu King's Head izvodi Vaginine monologe, kojima ni tradicionalno hladna engleska publika nije mogla odoljeti. U New Yorku predstava seli na off-Broadway u West Side Theater. Eve dobiva još jednu nagradu: Drama Desk Award. Nakon stoje tri mjeseca izvodila komad, kako u šali voli reći »z imala orgazme osam puta tjedno, uključujući subotnju matineju«, Eve prepušta izvedbu drugim glumicama.

Trenutno piše novu knjigu i sprema se na put u Rusiju i Afganistan, Brazil i Hrvatsku... Points of Reentry bit će sačinjena na osnovi razgovora sa ženama koje će govoriti o odnosu prema vlastitom tijelu.

Čini se posve prirodnim što su Vaginini monolozi izašli iz korica knjige i što su prerasli okvire kazališnog djela. Eve je inicirala V Day (Dan V), dan protiv nasilja nad ženama. Na samo Valentinovo, preimenovano u Vaginini dan, umjesto

komercijalno--slatkastog srca ponudila je vagine. Pred 2500 gledatelja, 1998. u Hammerstein Ballroomu u New Yorku Vagine monologe govore mnoge poznate glumice, pjevačice, feministice. Eve posjeduje moć okupljanja žena i prenošenja svojih vizija tako da nema žene koju nije očarala svojim govorom o vaginama i koja joj se ne bi pridružila u »slavljenju vagina«. U projektu Dana Vječ sljedeće godine u Londonu, u Old Vicu, zajedno nastupaju britanske i američke glumice, sve obučene u crveno, zaštitni znak Vagine-nih monologa, s užitkom otkrivajući »Čudo vagina«. Jednako je bilo i ove veljače u Los Angelosu u Wil-burn Theater-u, gdje je uz Eve nastupao i njen »putujući cirkus« glasnogovornica vagina. Za 2001. priprema se veliki događaj proslave vagina za 20 000 žena u Madison Square Gardenu. Dan V'yz. postao pokret, revolucija vagina.